

**VILNIAUS UNIVERSITETAS
TEISĖS FAKULTETAS
TARPTAUTINĖS TEISĖS IR EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS KATEDRA**

**PIKTNAUDŽIAVIMO DOMINUOJANČIA PADĖTIMI BŪDAI PAGAL
EUROPOS BENDRIJOS KONKURENCIJOS TEISĘ: NAUJAUSIOS
TENDENCIJOS**

MAGISTRO DARBAS

**MAGISTRANTAS:
ANDRIUS BARTKEVIČIUS**

**DARBO VADOVAS:
LAURAS BUTKEVIČIUS**

**DARBO RECENZENTAS:
DR. IRMANTAS NORKUS**

VILNIUS

2007

TURINYS

IŽANGA	1
I DALIS. PIKTNAUDŽIAVIMO DOMINUOJANČIA PADĖTIMI SAMPRATA EB KONKURENCIJOS TEISĖJE	4
1 Skyrius. Piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi samprata pagal EB konkurencijos teisę.....	4
2 Skyrius. Problemos, kylančios taikant EB Sutarties 82 straipsnį.....	7
3 Skyrius. Pasiūlymai „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimo taikymui.....	9
4 Skyrius. Ūkio subjekto, įtariamo piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, gynyba.....	15
II DALIS. PIKTNAUDŽIAVIMO DOMINUOJANČIA PADĖTIMI BŪDAI PAGAL EB KONKURENCIJOS TEISĖ	17
1 Skyrius. Grobuoniškos kainos.....	17
1.1 „Grobuoniškų kainų“ sąvoka ir požymiai.....	17
1.2. Vidutinės išvengiamosios sąnaudos (AAC) ir ilgo laikotarpio vidutinės padidėjimo sąnaudos (LAIC).....	19
1.3 „Grobuoniškų kainų“ taikymo naujausi aspektai.....	20
2 Skyrius. Susaistymas sąlygomis.....	22
2.1. Susaistymo sąlygomis sąvoka ir požymiai.....	22
2.2. Naujausios tendencijos taikant susaistymą sąlygomis.....	24
3 Skyrius. Nuolaidos.....	27
3.1. Nuolaidų sąvoka ir požymiai.....	27
3.2. Naujausios tendencijos dėl nuolaidų taikymo.....	30
4 Skyrius. Diskriminacija kainomis.....	32
4.1. Diskriminacijos kainomis sąvoka ir požymiai.....	32
4.2. Diskriminacijos kainomis taikymo naujausios tendencijos.....	34
5 Skyrius. Atsisakymas prekiauti.....	36
5.1. Atsisakymo prekiauti sąvoka ir požymiai.....	36

III DALIS. PIKTNAUDŽIAVIMAS DOMINUOJANČIA PADĖTIMI PAGAL LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TEISĘ.....	41
1 skyrius. Piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdai pagal Lietuvos Respublikos konkurencijos teisę.....	41
2 skyrius. Lietuvos Konkurencijos tarybos ir teismų praktika taikant Konkurencijos įstatymo 9 straipsnį ir EB Sutarties 82 straipsnį	43
IŠVADOS.....	48
SANTRAUKA.....	51
SUMMARY.....	52
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	53

IŽANGA

Europos Bendrijoje ūkio subjektų piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi yra reguliuojamas EB Sutarties 82 straipsnyje. EB Sutarties 82 straipsnis draudžia kaip nesuderinamą su bendrąja rinka bet koki vieną ar keletą įmonių piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje, galintį paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą. Draudimas dominuojantiems ūkio subjektams piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi yra vienas iš būdų užtikrinti efektyvią konkurenciją, kuri skatina mažas kainas, aukštos kokybės produktus, didelį prekių ir paslaugų pasirinkimą ir inovacijas. Todėl dominuojančios įmonės turi susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų, kurie būtų visiškai teisėti, jei juos atliktų nedominuojanti įmonė. Tačiau dažnai sunku atskirti konkurencijai darančius žalą ir ją skatinančius dominuojančio ūkio subjekto veiksmus (pvz., konkurencija kainomis atneša vartotojams didelę naudą, nes mažinama prekių ir paslaugų kaina, tačiau dominuojančio ūkio subjekto labai mažos kainos t.y. „grobioniškos kainos“ yra įrankis pašalinti efektyviai veikiančius, bet mažesnius konkurentus ir vėliau padidinti kainas), todėl reikia atsargiai taikyti piktnaudžiamo dominuojančia padėtimi taisykles, atsižvelgiant į dominuojančio ūkio subjekto elgesio poveikį ekonomikai.

Europos Bendrijos Sutarties 82 straipsnio taikymas iki šiol kelia nemažai teorinių ir praktinių problemų: kaip nustatyti, kokios dominuojančios įmonės taikomos kainos yra neteisingos pagal 82 straipsnio 2 dalies (a) punktą? Kaip atskirti teisėtą konkurenciją nuo konkurencijai prieštaraujančių veiksmų pagal 82 straipsnio 2 dalies b punktą? Ar būtinai turi atsirasti vartotojams žala pagal 82 straipsnio 2 dalies c punktą? Ar yra 82 straipsnyje nenumatytų piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdų? Komisijos ir EB teismų praktikoje trūksta aiškumo, teisinio tikrumo ir įtariamo piktnaudžiavimu elgesio poveikio ekonomikai įvertinimo.

Europos Komisija jau yra įgyvendinusi EB Sutarties 81 straipsnio taikymo bei susijungimų (*angl. mergers*) reformas. Siekdama nustatyti aiškesnes taisykles taikant EB Sutarties 82 straipsnį, Komisija paskelbė „Dokumentą diskusijoms dėl EB Sutarties 82 straipsnio taikymo“ (*angl. „Discussion paper on the application of Article 82“*). „Dokumentas diskusijomis“ yra skirtas „išstūmimo iš rinkos“ (*angl. exclusionary*) piktnaudžiavimams, kurie dažniausiai pasitaiko ir kelia daugiausiai problemų. „Dokumente diskusijomis“ Komisija ypatingą dėmesį skiria dominuojančio ūkio subjekto elgesio poveikiui ekonomikai, į kurią paprastai nebuvo pakankamai atsižvelgiama tiek Komisijos, tiek Europos Bendrijos teismų praktikoje.

Temos aktualumas, originalumas ir mokslinis naujumas. Nors Europos Bendrijoje nagrinėjama tema yra plačiau nagrinėta tiek konkurencijos teisės vadovėliuose, tiek moksliniuose straipsniuose bei Komisijos dokumentuose, autoriui surasti mokslinių darbų nagrinėjama tema lietuvių kalba nepavyko. Kadangi Lietuva yra Europos Sąjungos narė, galimi pokyčiai taikant EB Sutarties 82 straipsnį įtakos Lietuvos ūkio subjektų veiklą. Lietuvos Respublikos Konkurencijos taryba ir administraciniai teismai, priimdami sprendimus dėl įmonių piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, dažnai remiasi EB teismų jurisprudencija, todėl naujausios piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdų tendencijos yra taip pat aktualios ir Lietuvos konkurencijos teisei.

Tyrimo objektas. Šio magistrinio darbo tyrimo objektas- piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdų taikymo pagal EB konkurencijos teisę naujausios tendencijos. Ypatingas dėmesys skiriamas „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimui, jo sampratai ir požymiams, taip pat įvairiems piktnaudžiavimo būdams: „grobioniškoms kainoms“, susaistymui sąlygomis, atsisakymui prekiauti, nuolaidoms, diskriminacijai kainomis ir kitiems būdams. Taip pat apžvelgiamas Konkurencijos tarybos sprendimas AB „Mažeikių nafta“ byloje, kai buvo taikomas EB Sutarties 82 straipsnis bei kitos reikšmingiausios bylos Lietuvoje, susijusios su įmonių piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi.

Tyrimo tikslai. Pagrindinis šio darbo tikslas yra apžvelgti piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdų naujausias tendencijas, išanalizuoti pasiūlymus pateiktus Komisijos išleistame „Dokumente diskusijoms“ bei konkurencijos teisės doktrinoje, taip pat kaip turėtų keistis konkurenciją EB prižiūrinčių institucijų ir teismų praktika taikant EB Sutarties 82 straipsnį. Darbe taip pat siekiama apžvelgti reikšmingiausias bylas Lietuvoje, kuriose Konkurencijos taryba nustatė piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi.

Tyrimo metodai. Remiantis užsienio autorių literatūra bei analizuojant plačią Teismo jurisprudenciją ir Komisijos praktiką, darbe bus siekiama atskleisti pasirinktą temą, naudojant teleologinį, loginį, istorinį bei lyginamąjį metodus. Teleologinis metodas leido padaryti išvadas dėl tam tikrų teisės normų turinio ir jų taikymo, atsižvelgiant į jų tikslus. Lyginamasis metodas naudojamas analizuojant EB konkurencijos teisės įtaką piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi taikymui Lietuvoje. Istorinis metodas buvo naudojamas nagrinėjant EB Sutarties 82 straipsnio evoliuciją ir ją nulėmusias priežastis. Loginis metodas padėjo atskleisti tiriamojo darbo tikslus, aiškinti teisės normų turinį, pateikti išvadas ir apibendrinimus.

Darbo struktūra. Magistrinis darbas yra sudarytas iš trijų dalių. Pirmojoje darbo dalyje aptariama piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi samprata ir su ja susijusios problemos. Pagrindinis dėmesys skiriamas „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimams, kurie yra patys

sudėtingiausi ir dažniausiai pasitaikantys. Pateikiama kritiška šiuo metu EB teismuose taikomos „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimo sąvokos analizė, atsižvelgiant į naujausius pasiūlymus teisės doktrinoje. Antroje darbo dalyje yra analizuojami atskiri piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdai: „grobioniškos kainos“, nuolaidos, diskriminavimas kainomis, susaistymas sąlygomis, atsisakymas prekiauti, „spaudimas kainomis“ ir kiti. Apžvelgiamas jų taikymas Europos Bendrijos teismų praktikoje, naujausios tendencijos Komisijos sprendimuose, Komisijos parengtame „Dokumente diskusijoms“ ir pasiūlymai teisės doktrinoje. Trečiojoje darbo dalyje pateikiama ūkio subjektų piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi taikymo Lietuvos Konkurencijos tarybos ir Lietuvos teismų praktikoje analizė bei kaip ši praktika turėtų keistis esant naujausioms piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi tendencijoms Europos Bendrijos teisėje.

I DALIS

PIKTNAUDŽIAVIMO DOMINUOJANČIA PADĖTIMI SAMPRATA EB KONKURENCIJOS TEISĖJE

1 skyrius

Piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi samprata pagal EB Konkurencijos teisę

EB Sutarties 82 straipsnyje yra nustatyta, kad kaip nesuderinamas su bendrąja rinka draudžiamas bet koks vienos ar keleto įmonių piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi bendrojoje rinkoje arba didelėje jos dalyje, galintis paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą.¹ Kad dominuojantis ūkio subjektas būtų pripažintas piktnaudžiaujančiu pagal EB Sutarties 82 straipsnį, turi būti visos šios sąlygos: 1.) ūkio subjektas turi dominuoti tam tikroje rinkoje, sudarančioje žymią bendros rinkos dalį; 2.) ūkio subjektas turi piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi; 3.) piktnaudžiavimas turi paveikti prekybą tarp valstybių narių. Šiame darbe yra analizuojamas piktnaudžiavimas, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi sampratos bei piktnaudžiavimo būdų taikymo ir aiškinimo Komisijoje bei EB teismuose naujausios tendencijos.

EB Sutarties 82 straipsnis nepateikia piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi apibrėžimo. Nurodomi tik piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi pavyzdžiai:

a) *nesąžiningų pirkimo ar pardavimo kainų arba kokių nors kitų nesąžiningų prekybos sąlygų tiesioginis ar netiesioginis nustatymas*; Šis pažeidimas padaromas, kai dominuojantis ūkio subjektas pasinaudoja savo padėtimi vartotojų atžvilgiu, kad, galėtų nustatyti kaip įmanoma didesnes kainas arba nepagrįstai neteisingas sąlygas. Komisija ir EB teismai gan retai taiko EB Sutarties 82 straipsnio a punktą, nes paprastai yra sudėtinga nustatyti, ar dominuojančio ūkio subjekto prekybos partneriams taikomos sąlygos buvo neteisingos. Nesąžiningų pirkimo ar pardavimo kainų arba kokių nors kitų nesąžiningų prekybos sąlygų tiesioginis ar netiesioginis nustatymas kartais taikomas kartu su 82 straipsnio b punktu.

b) *gamybos, rinkų arba technikos raidos ribojimas pažeidžiant vartotojų interesus*; Tai dažniausiai pasitaikantis piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi.

---

¹ Europos bendrijos steigimo sutartis, suvestinė redakcija, OJ, 2002, C 325.

c) *nevienodų sąlygų taikymas lygiaverčiams sandoriams su kitais prekybos partneriais, dėl ko jie patenka į konkurencijos atžvilgiu nepalankią padėtį;* Esant diskriminacijai kainomis arba sąlygomis dominuojantis ūkio subjektas nustato skirtingas sąlygas prekybos partneriams, su kuriais jis nekonkuruoja. Tokia diskriminacija dažnai gali būti pateisinama, jei daugiau vartotojų gali įsigyti dominuojančios įmonės produkciją.

d) *vertimas sudaryti sutartis kitoms šalims prisiimant papildomus įsipareigojimus, kurių pobūdis ir komercinė paskirtis neturi nieko bendra su tokių sutarčių dalyku.* Susaistymas nėra *per se* pažeidimas. Dominuojantis ūkio subjektas susaistydamas produktus turi neigiamai paveikti konkurenciją.²

Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi- tai dominuojančio ūkio subjekto draudžiamas elgesys, kuris varžo kitų ūkio subjektų galimybes veikti rinkoje arba pažeidžiantis vartotojų interesus. Teisės doktrinoje yra išskiriami trys piktnaudžiavimai dominuojančia padėtimi: išnaudotojiškas (*angl. exploitative*), „išstūmimo iš rinkos“ (*angl. exclusionary*) ir diskriminavimai įmonių, kurios nekonkuruoja su dominuojančia įmone.³

Teisingumo Teismas sprendime *Europemballage ir Continental Can* prieš Komisiją pirmą kartą nustatė, EB Sutarties 82 straipsnis draudžia ne tik veiksmus, galinčius tiesiogiai pažeisti vartotojo interesus, bet ir veiksmus, kurie pažeidžia jų interesus iškreipdami veiksmingą konkurenciją, minimą EB Sutarties 3 straipsnio 1 dalies g punkte.⁴

Išnaudotojiškasis (*angl. exploitative*) piktnaudžiavimas- dominuojančio ūkio subjekto piktnaudžiavimas, kai vartotojų atžvilgiu nustatomos nesąžiningos kainos. Išnaudotojiškas piktnaudžiavimas taip pat apima neteisingas sąlygas. Tai yra pvz., sutartinės sąlygos, kurios yra neteisingos, kai dominuojanti įmonė pasinaudoja savo rinkos galia ir nustato terminus, kurie būtų neįmanomi arba sunkiai įmanomi, jei įmonė nebūtų dominuojanti. Išnaudotojiškas piktnaudžiavimas taip pat galėtų pasireikšti, kai pvz., nustatomos sutartinės sąlygos, suteikiančios išimtinės teises taisyti ir prižiūrėti įrenginį visą jo veikimo laiką, arba gauti leidimą iš dominuojančios įmonės perparduoti arba kitaip perleisti įsigytą įrenginį. Neteisingų kainų ir sąlygų taikymas yra įmanomas tik rinkose,

² TEMPLE LANG, J.; O'DONOGHUE, R. The Concept of an Exclusionary abuse under Article 82 EC. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges [interaktyvus]*. 2005 [žiūrėta 2006-03-14], p. 38-65. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 40.

³ O'DONOGHUE, R.; PADILLA, J.A. *The Law and Economics of Article 82 EC*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, p. 7.

⁴ EBTT byla Nr. 6/72, *Europemballage ir Continental Can v Commission*, ECR, p. 215, 26 punktas.

kuriose egzistuoja žymios patekimo kliūtys, kurios negali būti paveiktos naujomis investicijomis. Tačiau Komisija dažniausiai vengia taikyti 82 straipsnio 2 dalies a punktą, nes bijo per didelio kišimosi į kainų reguliavimą, kuris gali atbaidyti įmonių investicijas.⁵

„Išstūmimo iš rinkos“ (*ang. exclusionary*) piktnaudžiavimas- dominuojančio subjekto piktnaudžiavimas, kai siekiama panaikinti arba sumažinti kitų ūkio subjektų galimybes konkuruoti su dominuojančiu subjektu. Šis piktnaudžiavimas yra pats sudėtingiausias ir dažniausiai pasitaikantis, todėl jam bus skiriamas pagrindinis dėmesys.

Kai kurie piktnaudžiavimai dominuojančia padėtimi gali turėti kelių piktnaudžiavimų bruožų, pvz. susaistymas salygomis gali būti „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimu arba „išnaudotojišku“, arba ir toks ir toks.

Pirmą bylą, susijusią su EB Sutarties 82 straipsnio taikymu, Europos Teisingumo Teismas priėmė tik 1972 metais.⁶ Tuo metu buvo siekiama stiprinti pokarinę Europos pramonę, kaip atsvarą JAV ekonominei įtakai, o ne griežtai kontroliuoti įmones dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi. 1980 metais Komisija pradėjo griežtą prieš dominuojančias įmones nukreiptą politiką. Pastaruoju metu Komisijos požiūris ir praktika pradėjo keistis, kai buvo pripažinta, kad 82 straipsnio taikymas turėtų būti aiškesnis ir atsižvelgiama į modernų ekonominį požiūrį į dominuojančio ūkio subjekto poveikį ekonomikai.⁷

Iš pradžių 82 straipsnio nuostatos praktikoje nebuvo įgyvendinamos. Nebuvo nustatyta aiški piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi sąvoka. Gema ir Continental Can bylos buvo pirmosios, kuriose Teismas išvystė piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi koncepciją. Continental Can byloje Teismas pripažino, kad 82 straipsnyje nurodytas piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi sąrašas nėra išsamus. Teismas taip pat pažymėjo, kad piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi apima ne tik tiesioginę žalą konkurencijai, bet taip pat ir netiesioginę žalą elgesiu, kuris paveikia konkurencijos struktūrą.⁸

---

⁵ O'DONOGHUE, R; PADILLA, J.A. *The Law and Economics of Article 82 EC*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, p. 195.

⁶ EBTT byla Nr. 6/72, *Europemballage ir Continental Can v. Commission*, ECR, p. 215

⁷ O'DONOGHUE, R; PADILLA, J.A. *The Law and Economics of Article 82 EC*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, p. 7.

⁸ EBTT byla Nr. 6/72, *Europemballage ir Continental Can v. Commission*, ECR, p. 215, 26 punktas.

2 skyrius

Problemos, kylančios taikant EB Sutarties 82 straipsnį

Europos Bendrijos Sutarties 82 straipsnio taikymas iki šiol kelia nemažai teorinių ir praktinių problemų: kaip nustatyti, kokia turėtų būti dominuojančios įmonės taikoma kaina, kad būtų laikoma neteisinga pagal 82 straipsnio 2 dalies (a) punktą? Kaip atskirti teisėtą konkurenciją nuo konkurencijai prieštaraujančių veiksmų pagal 82 straipsnio 2 dalies b punktą? Ar būtinai turi atsirasti vartotojams žala pagal 82 straipsnio 2 dalies c punktą? Ar yra 82 straipsnyje nenumatytų piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdų? Komisijos ir EB teismų praktikoje trūksta aiškumo, teisinio tikrumo ir įtariamo piktnaudžiavimu elgesio poveikio ekonomikai įvertinimo.

Dažnai piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdai yra persipynę: nuolaidos su grobuoniškomis kainomis, susaistymas sąlygomis su nuolaidomis. 82 straipsnio 2 dalies b punkte nurodyta, kad gamybos, rinkų arba technikos raidos ribojimas pažeidžiant vartotojų interesus yra neteisėtas. Gamybos ribojimas yra dažniausiai pasitaikantis piktnaudžiavimas praktikoje, kadangi jis apima bet kurią antikonkurencinį elgesį, kuris apriboja konkurentų galimybes ir sukelia vartotojams žalą. Dauguma sprendimų dėl 82 straipsnio pažeidimo yra susiję su antikonkurenciniais piktnaudžiavimais.

82 straipsnio 2 dalies a punktas apima „išnaudotojiškus“ piktnaudžiavimus, kuriais tiesiogiai ir netiesiogiai nustatomos neteisingos kainos ar kitos neteisingos prekybos sąlygos. Tokiu atveju dominuojanti įmonė panaudoja dominuojančią padėtį, kad galėtų išnaudoti vartotojus. Ar kainos yra nepagrįstai didelės nustatoma lyginant dominuojančio ūkio subjekto patirtas sąnaudas ir kainas, taip pat lyginant su konkurentų produktų kainomis.⁹ Vis dėlto, daugiausiai neaiškumų kyla dėl „antikonkurencinių“ piktnaudžiavimų taikymo.

Pastaruoju metu EB Sutarties 82 straipsnio nuostatų taikymo ir aiškinimo praktika yra kritikuojama dėl aiškumo, nuoseklumo trūkumo ir nepakankamo atsižvelgimo į pasekmes ekonomikai. Per platus 82 straipsnyje numatyto piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi interpretavimas gali sutrikdyti konkurenciją kainomis. Todėl iškyla klausimas, ar iš viso turėtų būti per se neteisėto elgesio taisyklės ir jei taip, tai kuriems piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdams jos turėtų būti taikomos. Taikant EB Sutarties 82 straipsnį būtina atsižvelgti į tai, kokį ekonominį poveikį rinkai turi

---

⁹ EBTT byla Nr. 27/76, *United Brands v. Commission*, ECR, p. 207, 251 punktas.

įtariamo piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi subjekto veiksmai. Konkurencijos teisė negali ignoruoti dominuojančio ūkio subjekto veikslių poveikio ekonomikai.

Būtina atskirti teisėtą konkurenciją nuo antikonkurencinio elgesio. Tai sukelia nemažai problemų: pirmiausiai, antikonkurencinis elgesys ir teisėta konkurencija yra labai panašūs. Pavyzdžiui, mažos kainos yra konkurencijos požymis, tačiau per mažos kainos gali reikšti „išstūmimą iš rinkos“. Yra daugybė būdų, kaip įmonė gali išstumti iš rinkos savo konkurentus. Turi būti aiškios taisyklės, kad įmonės žinotų kokius priimti sprendimus. Praktikoje labai svarbu tinkamai įvertinti dominuojančios įmonės kainų politiką. Jei reikalaujama pirkti tik iš dominuojančios įmonės, tai tokia kainų politika yra piktnaudžiaujanti, išskyrus išimtines situacijas. Nuolaidos priklausančios nuo nupirktų prekių kiekio yra naudingos vartotojams ir neapriboja konkurencijos.

„Konkurencijos iš esmės“ (*ang. competition on the merits*) sąvoka reiškia, kad pirkėjas yra laisvas pasirinkti prekes ir paslaugas atsižvelgiant į kainą, kokybę, kiekį, prekių pardavėjo arba paslaugų tiekėjo galimybę laisvai dėtis su pirkėjais, norinčiais pasiūlyti geriausias sąlygas. Šis testas sukuria teisinį neaiškumą dėl teisėtos konkurencijos kainomis apimties ir gali sumažinti įmonių iniciatyvą konkuruoti kainomis.¹⁰ Kiti Komisijos ir teismų vartojami terminai tokie kaip „normali konkurencija“ yra taip pat pakankamai neaiškūs ir klaidinantys, pvz. AKZO taisyklė dėl „grobioniškų kainų“ buvo pripažinta negalutine ir tam tikrais atvejais kainos didesnės nei vidutiniai bendrieji kaštai yra laikomos grobioniškos. Komisija, Bendrijos teismai dėl antikonkurencinio elgesio sprendžia kiekvienoje byloje, atsižvelgdami į tos bylos aplinkybes. Tokia praktika yra žalinga dominuojančių įmonių atžvilgiu.

---

¹⁰ TEMPLE LANG, J.; O'DONOGHUE, R. The Concept of an Exclusionary abuse under Article 82 EC. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges [interaktyvus]*. 2005 [žiūrėta 2006-03-14], p. 38-65. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 42.

3 skyrius

Pasiūlymai „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimo taikymui

Dėl aukščiau minėtų su antikonkurencinio elgesio sąvoka susijusių problemų, teisininkai ir ekonomistai pateikė daug pasiūlymų kaip atskirti antikonkurencinį elgesį nuo konkurencijai neprieštaraujančių dominuojančio ūkio subjekto veiksmų. J. Temple Lang ir J.R. O'donoghue išskiria šiuos pasiūlymus „išstūmimo iš rinkos“ sampratai: 1.) „pelno paaukojimo testas“ (*ang. the profit sacrifice test*); 2.) „vienodai efektyvaus konkurento testas“ (*ang. the equally-efficient competitor test*); 3.) „vartotojo gerovės testas“ (*ang. the consumer welfare test*) ir 4.) „gamybos ribojimo, pažeidžiant vartotojų interesus“ testas (*ang. limiting production to the prejudice of consumers*) pagal EB Sutarties 82 straipsnio 2 dalies b punktą.¹¹

„Vartotojo gerovės testas“ akcentuoja kaip dominuojančio ūkio subjekto elgesys įtakos vartotojų gerovę: didesnės kainos, mažiau produkcijos, mažesnis pasirinkimas. EB Sutarties 82 straipsnis akcentuoja ne tik tiesioginę žalą vartotojams, bet taip pat apima ir netiesioginę žalą efektyvios konkurencijos struktūrai.¹² Pirmiausiai, EB Sutarties 82 straipsniu siekiama skatinti įmonių efektyvumą ir vartotojų gerovę. Vartotojų gerovės skirtumas tarp to, kiek pirkėjas gali sumokėti už produktą ir to, kiek iš jo reikalauja sumokėti. EB Sutarties 82 straipsniu taip pat siekiama įgyvendinti Europos Bendrijos tikslus, kaip pasakė Komisija, yra neišvengiama, kad konkurencijos politika yra vykdoma atsižvelgiant į Bendrijos sukurtus prioritetus.¹³

2005 m. gruodžio 19 d. Komisija priėmė „Dokumente diskusijoms“ dėl „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimų taikymo pagal EB Sutarties 82 straipsnį. Komisija kvietė pateikti pasiūlymus dėl principų, kurie galėtų paskatinti ES rinkos apsaugą nuo dominuojančią padėtį rinkoje užimančių ūkio subjektų elgesio, keliančio grėsmę sąžiningai konkurencijai, suformulavimo ir įtvirtinimo ES teisėje. Minėtame dokumente pateikiama metodologija, kuri leistų nustatyti piktnaudžiavimo faktą, pvz., nuolaidų sistemų lojaliems vartotojams nustatymą, atsisakymą tiekti ar grobuonišką kainų nustatymą. Be to, nurodoma, kad tik toks elgesys, dėl kurio kiltų grėsmė, kad lygiaverčiai konkurentai galėtų būti

¹¹ TEMPLE LANG, J.; O'DONOGHUE, R. The Concept of an Exclusionary abuse under Article 82 EC. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges [interaktyvus]*. 2005 [žiūrėta 2006-03-14], p. 38-65. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 44.

¹² EBTT byla Nr. 6/72, *Europemballage ir Continental Can v. Commission*, ECR, p. 26, 215 punktas.

¹³ Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses Brussels, 2005 http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html, 7 paragrafas.

pašalinti iš rinkos, turėtų būti laikomas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi. Dokumente kalbama tik apie tuos pažeidimus, kuriais konkurentai išstumiami iš rinkos, o diskriminavimas ir nepagrįstų kainų nustatymas atidėti vėlesniems svarstymams šiais metais.

„Dokumente diskusijoms“ atskiriamas vertikalusis ir horizontalusis „išstūmimas iš rinkos“. Vertikalusis „išstūmimas iš rinkos“ taikomas, kai dominuojanti įmonė išskiria savo klientus. Pavyzdžiai yra atsisakymas dėti ir kainų spaudimas. Horizontalusis „išstūmimas iš rinkos“ apima atvejus, kai išstumiami konkurentai horizontaliame lygmenyje. Dominuojančio subjekto iniciatyva ir galimybės išstumti konkurentus horizontaliame ir vertikaliame lygmenyje gali skirtis. Dominuojanti įmonė visada suinteresuota, kad horizontalusis konkurentas būtų pašalintas. Tačiau kai horizontalūs konkurentai yra taip pat ir jos parduodamos produkcijos pirkejai, dominuojančios įmonės ketinimai yra kur kas neaiškesni. Atsižvelgdama į sandorių, sudaromų su downstream rivals pelningumą ir kitas aplinkybes, dominuojanti įmonė gali būti visiškai nesuinteresuota pašalinti iš rinkos savo klientą.¹⁴ Turi būti ginama konkurencija, o ne konkurentai. Sprendama kas galėtų būti exclusionary abuse Komisija bando taikyti testą, paremtą esamu ir būsimu „išstūmimo iš rinkos“ poveikiu rinkoje, kuris tiesiogiai ir netiesiogiai pažeidžia vartotojus.¹⁵

Komisija remiasi Hoffmann-La Roche byla: „išstūmimo iš rinkos“ elgesys yra sudarytas iš dviejų dalių: 1.) sprendžiama, ar dominuojančios įmonės veiksmai gali apriboti konkurentų patekimą į rinką? 2.) Ar dominuojantis ūkio subjektas savo veiksmais mažina konkurenciją ir turi poveikį kainų padidėjimui.¹⁶ Siūloma atsižvelgti kokią dalį užima dominuojanti įmonė, taip pat kaip plačiai taikoma jos veiksmai (pvz. kokią dalį teritorijos apima). Tam tikrais atvejais efektyvumu negali pateisinti dominuojančios įmonės elgesio (pvz. specialiai pateikiant neteisingas patento deklaracijas).

Problema yra tai, kad aukščiau paminėta Komisijos pasiūlyta „išstūmimo iš rinkos“ elgesio sąvoka neleidžia atskirti neteisėto elgesio nuo efektyvaus, konkurencijai neprieštaraujančio elgesio, kuris pažeidžia neefektyviai veikiančius konkurentus. Dominuojančios įmonės gali imtis veiksmų, kurie sukelia didelę žalą konkurentams, tačiau yra skatinantys konkurenciją. Komisija turėtų akcentuoti, kad teisėta konkurencija yra teisėta, nepaisant jos poveikio konkurentams. Dominuojančiam subjektui net nereikėtų remtis efektyvumo gynyba (ang. efficiency defence), jei

¹⁴ O'DONOGHUE, R; PADILLA, J.A. *The Law and Economics of Article 82 EC*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, p. 69-73.

¹⁵ Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses Brussels, 2005 http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html, 54 paragrafas.

¹⁶ Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses Brussels, 2005 http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html, 58, 59 paragrafai.

dominuojančio subjekto veiksmai neleidžia teigti, kad yra neteisėtas konkurento išstūmimas iš rinkos. Be to, efektyvumo gynybos sąlygos yra gana griežtos ir praktikoje greičiausiai bus taikomos retai.¹⁷

„Dokumentas diskusijoms“ atskiria įvairius būdus exclusionary conduct. Pirmiausia, susijusius su kainomis ir ne. Susiję su kainomis: grobuoniškos kainos, ištikimybės nuolaidos, kainų spaudimas. Nesusiję su kainomis yra: susaistymas sąlygomis, atsisakymas dėti. 82 straipsnis yra taikomas tik dominuojančios įmonės elgesiui, kai iš rinkos išstumiamos įmonės, kurios veikia taip pat efektyviai kaip ir dominuojanti įmonė: kaštai yra lygus arba mažesni¹⁸. Nėra ginama vartotojų gerovė, jei leidžiama įmonėms, kurios yra mažiau efektyvios nei dominuojanti įmonė būti ginamoms nuo kainų konkurencijos. Jei toks pats efektyvus konkurentas negalės išlikti rinoje, Komisija laikys, kad dominuojančios įmonės elgesys gali būti piktnaudžiavimas ir atliks pasėkmių rinkai tyrimą.

Komisijos „Dokumentas diskusijoms“ dėl EB Sutarties 82 straipsnio taikymo dėl „išstūmimo iš rinkos“ pitnaudžiavimų pasako, kad: siekiama apsaugoti konkurenciją rinkoje kaip priemonę gerinančią vartotojų gerovę ir užtikrinančią efektyvų resursų paskirstymą. Efektyvi konkurencija atneša naudą vartotojams: mažas kainas, aukštą produktų kokybę, didelį prekių ir paslaugų pasirinkimą, inovaciją. Taip pat išskiriami ir kiti tikslai: užtikrinti, kad mažos ir vidutinės įmonės nežlugtų dėl didelių įmonių spaudimo. Taip pat siekiama skatinti rinkos integraciją. Visi minėti tikslai gali vienas kitam kiek prieštarauti, nes pvz. Efektyviai veikianti dominuojanti įmonė gali geriausiai užtikrinti vartotojų gerovę, o nedidelių įmonių protegavimas gali lemti didesnes varotojų sąnaudas.¹⁹

Konkurencija kainų ir kokybės atžvilgiu yra paprastai leidžiama. Mažesnė nei konkurento kaina už tam tikrą produkciją padeda išstumti konkurentą iš rinkos ir yra efektyvumo požymis. Tačiau tam tikrais atvejais ji gali būti tokia maža, kad bus laikoma grobuoniška ir galės kelti vartotojams žalą ilgalaikiu laikotarpiu. Todėl labai svarbu tinkamai atskirti teisėtus ir konkurencijai kenkenčius įmonių veiksmus. „Išstūmimo iš rinkos“ elgesio esmė yra tai, kad jis ne tiek padaro dominuojančios įmonės produktus geresnius ir prieinamesnius, bet tai, kad padaro konkurentų produktus ir paslaugas mažiau patrauklius. Pvz. „Grobioniškų kainų“ atveju, kainos žemiau vidutinių kintamųjų kaštų pažeis konkurentus, kurie yra tokie pat efektyvūs kaip ir dominuojanti įmonė, ir taip apribos jų produkciją. Žinoma, mažinimas kainų, paprastai reikš gamybos apimčių (*angl. output*) didinimą. Bet jei dėl

---

¹⁷ O'DONOGHUE, R; PADILLA, J.A. *The Law and Economics of Article 82 EC*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, p. 201.

¹⁸ Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses Brussels, 2005 http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html, 64 paragrafas.

¹⁹ Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses Brussels, 2005 http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html, 4 paragrafas.

„grobioniškų kainų“ konkurentai pasitrauks iš rinkos, vėliau dominuojanti įmonė galės padidinti savo produkciją ir pakelti kainas. Lojalumo nuolaidų atveju pažeidimas taip pat yra ne tai, kad dominuojanti įmonė pasiūlo labai geras sąlygas, bet tai, kad kaina yra įmanoma tik tomis sąlygomis, kad pirkėjai nesidėrės su kitomis įmonėmis. Tokiu būdu dominuojančio ūkio subjekto konkurentai praranda pirkėjus ir yra priversti pasitraukti iš rinkos.

82 straipsnio 2 dalies b punktas gali būti taikomas visiems „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimams dominuojančia padėtimi. Sutarties 82 straipsnio 2 dalies b punktas nustato būdą atriboti „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimą: produkcijos ribojimas, darant žalą vartotojams. Tai pažeidžia konkurentus ir galiausiai sukelia žalą vartotojams, nes nesant efektyvios konkurencijos dominuojantis ūkio subjektas gali padidinti kainas, sumažėja pasirinkimas, produkcijos kokybė. Bet kuri diskriminacija, nukreipta prieš konkurentus turėtų būti vertinama kaip išstumianti konkurentus iš rinkos pagal 82 straipsnio 2 dalies b punktą, taip ją atribojant nuo diskriminacijos prieš ūkio subjektus, nesančius dominuojančios įmonės konkurentais.²⁰

Didžiausias privalumas taikant 82 straipsnio 2 dalies b punktą kaip „išstūmimo iš rinkos“ elgesio sąvoką yra tai, kad sąvoka tokiu atveju yra pagrindžiama EB Sutarties tekstu. Taip pat galima išskirti tai, kad ši sąvoka yra aiški ir nedviprasmiška: ribojamas tik elgesys, kuriuo mažinamas gamybos apimtys, tiek konkurentų, tiek dominuojančios įmonės. Šis apribojimas turi kelti žalą vartotojams. Dominuojanti įmonė gali apriboti savo arba konkurentų gamybos apimtį, jei vartotojų interesams nepadaroma jokios žalos.²¹ Toks apibrėžimas turi pranašumą prieš apibrėžimus, taikytus Komisijos ir Teismo, tokius kaip „normali konkurencija“ ar „vienodai efektyvaus konkurento“.²²

Vartotojų gerovė yra svarbi sprendžiant dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi apskritai. Net ir EB Sutarties 82 straipsnio 2 dalies a, c ir d punktai, nors ir tiesiogiai nenumato vartotojų gerovės, bet jų taikymo praktikoje į tai yra atsižvelgiama. Išnaudotojiškieji piktnaudžiavimai pagal EB Sutarties 82 straipsnio 2 dalies a punktą apima vartotojų gerovę, draudžiant nesąžiningą kainų nustatymą. Microsoft byloje Komisija sprendama dėl susaitymo sąlygomis pagal EB Sutarties 82 straipsnio 2 dalies d punktą taip pat taikė detalią dominuojančio subjekto poveikio vartotojams

²⁰ TEMPLE LANG, J.; O'DONOGHUE, R. The Concept of an Exclusionary abuse under Article 82 EC. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges [interaktyvus]*. 2005 [žiūrėta 2006-03-14], p. 38-65. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 53.

²¹ EBTT byla Nr. 238/87, *Volvo AB v. Erik Veng Ltd*, ECR, p. 6211.

²² EBTT byla Nr. 85/76, *Hoffman-La Roche v. Commission*, ECR, p. 461. 72 punktas.

analizę.²³ Į vartotojų gerovę taip pat būtina atsižvelgti, nagrinėjant bylas dėl diskriminavimo kainomis. Diskriminacinės sąlygos dažnai gali padidinti vartotojų gerovę, pvz. neturtingesniems vartotojams parduodant prekes ar teikiant paslaugas pigiau.

Taikant produkcijos ribojimo, sukeltą žalą vartotojams, formulę, remiantis EB Sutarties 82 straipsnio 2 dalies b punktu, reikia atsižvelgti į teigiamą ir neigiamą dominuojančio ūkio subjekto poveikį vartotojų gerovei. Dominuojanti įmonė prieš pradėdama tam tikrą veiklą, turi galėti nustatyti, ar jos elgesys yra teisėtas. 82 straipsnio 2 dalies b punktas taip pat netrukdo tam tikrais atvejais naudoti „pelno aukojimo“ (*ang. profit sacrifice*), „vienodai efektyvaus konkurento“ (*ang. equally efficient competitor*) testus.

Continental Can byloje Teismas pareiškė, kad 82 straipsnyje pateiktas piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atvejų sąrašas nėra išsamus. EB Sutarties 82 straipsnyje yra nurodyti tik pagrindiniai piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdai.²⁴ Tačiau reikia atsižvelgti į tai, kad Teismas pareikšdamas savo nuomonę dėl sąrašo išsamumo rėmėsi teleologiniu metodu ir stengėsi užpildyti tuo metu buvusią spragą dėl susijungimų (*ang. mergers*). Šiuo metu toks platus EB Sutarties 82 straipsnio aiškinamas būtų per platus, o tai prieštarautų teisinio tikrumo principui, nes dominuojanti įmonė nežinotų, kokios yra jos teisinės pareigos pagal 82 straipsnį. EB Sutarties 82 straipsnis apima visus „išstūmimo iš rinkos“, „išnaudojamuosius“, diskriminacinius ir susaitymo sąlygomis piktnaudžiavimus. Todėl būdai nenurodyti aiškiai 82 straipsnyje (pvz. padidinimas konkurentų išlaidų), patenka į „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimus, kurių sąvoka pateikta 82 straipsnio 2 dalies b punkte.

Reikia analizuoti padaromų klaidų, priimant sprendimus, kaštus (*ang. error-cost*), remiantis ekonominiais įrodymais, taikant teisės taisykles. Pz. Turi būti aiškios taisyklės, kada didesnės nei sąnaudos kainos gali sukelti žalą vartotojams. Jei yra neaiškios taisyklės, ribojama konkurencija, nes įmonės bijo taikyti besąlyginius sąnaudas viršijančius kainų mažinimus.

Ne kartą Bendrijos teismuose buvo iškilęs klausimas dėl ketinimo pašalinti konkurentą svarbos sprendžiant dėl dominuojančio ūkio subjekto piktnaudžiavimo. Bendrijos Teismai yra pareiškę, kad piktnaudžiavimas yra „objektyvi samprata“, t.y kad ketinimas pašalinti konkurentą nėra jo elementas, tačiau ketinimas gali būti svarbus tokiais atvejais kaip „grobūniškos kainos“.²⁵

Komisija pradėjo aktyviai reguliuoti atvejus kada įmonė privalo dėtis su varžovų įmonėmis: taikoma uostų infrastruktūrai, orouostams ir kitais atvejais. Bronner byloje Teismas nustatė, kad turi

²³ EK 2004 m. kovo 24 d. sprendimas byloje Nr. COMP/C-3/37.792- Microsoft.

²⁴ EBTT byla Nr. 6/72, *Europemballage ir Continental Can v. Commission*, ECR, p. 215, 26 punktas.

²⁵ EBTT byla Nr. 85/76, *Hoffman-LaRoche v. Commission*, ECR, p. 461, 91 punktas.

būti pateikti įrodymai, kad imput negalima pagaminti ir jis yra tikrai būtinas efektyviai konkurencijai.²⁶

Atsisakymu teikti (*ang. refusal to supply*) atveju taip pat reikia atsižvelgti į atsisakymo pasėkmes. Dominuojanti įmonė investuoja į intelektinės nuosavybės teises, taip pat daro kitas investicijas. Šios investicijos yra paprastai naudingos vartotojams, kadangi padidinama produkcija ir sukuriamas didesnis pasirinkimas. Tačiau tam tikrais atvejais dėl atsisakymo dērėtis konkurentams gali būti padaryta tokia didelė žala, kad įpareigojamas dērėtis gali būti pateisinamas. Atsisakymas turi iš esmės eliminuoti visą esančią konkurenciją, užkirsti kelią naujų produktų, kuriems yra aiškus poreikis, patekimui į rinką, ar apsunkinti naudojimąsi produkto, kuriuo vartotojai nori naudotis.²⁷

Kaip nustatyti, ar konkurentas yra vienodai efektyvus (*ang. equally efficient competitor*)? Dažnai negalima gauti patikimos informacijos apie dominuojančios įmonės patirtas sąnaudas. Tokiu atveju reikia remtis galimai efektyvių konkurentų informacija apie jų patirtas išlaidas gaminant produktą ar teikiant paslaugas. Jei nėra jokios informacijos apie patirtas išlaidas, Komisija gali remtis kita turima informacija. Komisija taip pat teigia, kad išimtiniais atvejais būtina ginti įmones, kurios yra mažiau efektyvios trumpuoju laikotarpiu (kai labai svarbu yra masto ekonomika), bet gali tapti tokios pat efektyvios kaip dominuojanti įmonė ilguoju laikotarpiu.²⁸

Piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylose yra nustatyta, kad tam tikra įmonė yra dominuojanti, todėl paprastai žinomi faktai ir piktnaudžiaujantis elgesys, trukęs tam tikrą laikotarpį. Tokiu atveju turėtų būti paprasta nustatyti, ar dominuojančio subjekto elgesys sumažino konkurenciją rinkoje ar kaip tik yra suderinamas su vartotojų interesais. Netirti dominuojančio subjekto poveikio ekonomikai galima tik tuo atveju, jei patirtis, logika ir surinkti duomenys leidžia nustatyti, kad žala konkurencijai yra tokia akivaizdi, kad nėra prasmės naudoti teismo ir konkurenciją reguliuojančio subjekto resursus.

Komisijos akcentuotas ekonomika paremtas požiūris į piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi turi turėti pirmenybę prieš prezumpcijas, kad dominuojančio ūkio subjektas siekia išstumti konkurentus iš rinkos. Geriausias pavyzdys, kaip jau buvo minėta, yra Komisijos sprendimas dėl Wanadoo, kuriame buvo taikomas labai detalus pasėkmių ekonomikai ir nuostolių susigrąžinimo

---

²⁶ EBT byla Nr. 7/97, *Oscar Bronner GmbH v. Mediaprint Zeitungs und Zeitschriftenverlag GmbH and Others*, ECR, p. I-7791, 43 punktąs.

²⁷ O'DONOGHUE, R; PADILLA, J.A. *The Law and Economics of Article 82 EC*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, p. 204.

²⁸ Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses Brussels, 2005 http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html, 67 paragrafas.

testas, nepaisant to, kad Wanadoo kainos buvo žemesnės nei vidutiniai kintamieji kaštai ir buvo aiškus planas „išstumti iš rinkos“ konkurentą, o tai paprastai preziumuojama neteisėta pagal EB Teismų praktiką. Komisija rėmėsi tuo, kad 1.) Wanadoo rinkos dalis per įtariamo pažeidimo atlikimo laikotarpį padidėjo 30 % 2.) pagrindinis Wanadoo konkurentas prarado didelę rinkos dalį 3.) vienas iš konkurentų buvo priverstas pasitraukti iš rinkos. Kadangi tokia detali pasėkmių analizė daroma dėl pažeidimų, kurie artimiausi per neteisėtai praktikai, tai panašus tyrimas turėtų būti atlikimas ir dėl kitų pažeidimų.

4 skyrius

Ūkio subjekto, įtariamo piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, gynyba

Dominuojančio subjekto „išstūmimo iš rinkos“ elgesys gali nebūti pripažintas piktnaudžiavimu, jei jis sugeba pateikti objektyvų pasiteisinimą (*ang. objective justification*) arba gali pagrįsti, kad jo elgesio suteikiamas nauda (*ang. efficiencies*) nusveria neigiamą poveikį konkurencijai. Komisija

„Dokumente diskusijoms“ nurodo, kad tiek objektyvų pasiteisinimą, tiek elgesiu suteikiamą naudą įrodyti turi piktnaudžiavimu kaltinamas dominuojantis ūkio subjektas.²⁹ Komisija savo „Dokumente diskusijoms“ pripažįsta dviejų rūšių objektyvų pateisinimą: „objektyvūs pateisinimai“: objektyvi būtinoji gintis (*ang. Objective necessity defence*) ir konkurencijos priėmimas (*ang. meeting competition defence*).³⁰

Tai yra seniai įtvirtinta taisyklė, kad esant „objektyviam pateisinimui“, įmonei, įtariamai piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, nekyla atsakomybė. „Objektyvus pateisinimas“ ne kartą buvo pripažintas teismų praktikoje.³¹ Su kainomis susijusiais piktnaudžiavimais buvo pripažinta gynyba dėl kaštų mažinimo, konkuravimo su dominuojančiu ūkio subjektu (*ang. meeting competition*), naujų produktų pristatymo. Nors „objektyvus pateisinimas“ yra pripažintas teismų praktikoje, su jo taikymu yra daug problemų. Praktiškai jokioje byloje „objektyvus pateisinimas“ nebuvo patenkintas Komisijos ar Bendrijos Teismų. Gynyba pripažinta tik teorijoje realiai nėra gynyba.³²

²⁹ Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses Brussels, 2005 http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html, 77 paragrafas.

³⁰ Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses Brussels, 2005 http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html, 77 paragrafas.

³¹ ETT byla 242/91 *P Radio Telefis Eireann (RTE) and Independent Television Publications Ltd (ITP) v. Commission*, ECR, p. 743, 55 punktas; ETT byla 163/99 *Portuguese Republic l v. Commission* ECR, 2613, 53 punktas.

³² TEMPLE LANG, J.; O'DONOGHUE, R. The Concept of an Exclusionary abuse under Article 82 EC. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges [interaktyvus]*. 2005 [žiūrėta 2006-

Teigiamas poveikis ekonomikai (ang. efficiencies) ne visada gali padėti dominuojančiam ūkio subjektui išvengti atsakomybės už piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi. Teigiamas poveikis turi būti realus, objektyvus, būtinas ar pateisinamas ir proporcingas.

- 1.) Dominuojantis ūkio subjektas turi siekti efektyvumo arba kito teisėto tikslo.
- 2.) Dominuojančios įmonės elgesiu turi būti galima pasiekti teisėtą tikslą.
- 3.) Dominuojančio ūkio subjekto veiksmai turi būti būtini, nes nėra jokios tokios pat efektyvios alternatyvos pasiekti teisėtą tikslą.

- 4.) Dominuojančio ūkio subjekto veiksmai yra proporcingi siekiamam tikslui, t.y. teisėtas poveikis konkurencijai nėra nusvertas „išstūmimo iš rinkos“ poveikio.³³

Wanadoo sprendimas laikomas detalaus poveikio konkurencijai analizės pavyzdžiu. Komisija ėmėsi labai detalaus poveikio konkurencijai analizės, nepaisant to, kad Wanadoo kainos buvo žemiau nei vidutiniai kintamieji kaštai, o tai remiantis Teismų praktika yra artimiausia per se piktnaudžiavimui. Komisija atsižvelgė į tai, kad Wanadoo rinkos dalis įtariamam laikotarpiu padidėjo 30 %, kad Wanadoo pagrindinis konkurentas prarado didelę rinkos dalį, vienas iš konkurentų netgi buvo priverstas palikti rinką. Komisija nustatė, kad dominuojantis ūkio subjektas negali reemtis nei „objektyviu pateisinimu“ nei „teigiamu poveikiu ekonomikai“.³⁴

03-14], p. 38-65. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 63.

³³ Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses Brussels, 2005 http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html, 77-81 paragrafai.

³⁴ 2003 m. liepos 13 d. Komisijos sprendimas byloje Nr. COMP/38.233-Wanadoo, 332, 369 punktai.

II DALIS.

PIKTNAUDŽIAVIMO DOMINUOJANČIA PADĖTIMI BŪDAI PAGAL EB KONKURENCIJOS TEISĖ

I skyrius

„Grobuoniškos kainos“

1.1. „Grobuoniškų kainų“ sąvoka ir požymiai

„Grobuoniškos kainos“ tai dominuojančio įmonės taikoma kainų politika, kai dominuojanti įmonė reaguodama į konkurenciją rinkoje mažina kainą taip, esantys rinkoje konkurentai pasitrauktų, o nauji nebūtų suinteresuoti patekti į rinką. Kainų mažinimo tikslas išsaugoti dominuojančią padėtį, perspėjant esančius ir potencialius konkurentus dėl galimo kainų sumažinimo, vėliau, pasitraukus konkurentams, padidinti kainas ir taip atgauti patirtus nuostolius. Dominuojantis ūkio subjektas įgyja agresyvaus konkurento reputaciją. Ši reputacija padeda jam išsaugoti dominuojančias pozicijas rinkoje.³⁵

Svarbiausias „grobuoniškų kainų“ taikymui yra Komisijos ir vėlesnis Teismo sprendimas Akzo byloje. Komisija nustatė, kad Akzo piktnaudžiavo savo dominuojančia padėtimi, kai pardavinėjo galiniu už kainą, mažesnę nei vidutiniai bendrieji kaštai (vidutiniai kintamieji kaštai + vidutiniai fiksuoti kaštai (kaštai išliekantys nepakitę nepriklausomai nuo pagamintos produkcijos kiekio), bet didesnę nei vidutiniai kintamieji kaštai (kaštai, priklausantys nuo pagaminto gaminių kiekio), turėdama ketinimą išstumti iš rinkos ECS- AkZO pagrindinį konkurentą.³⁶

Kaina už pagamintą produktą arba suteiktą paslaugą, kuri yra mažesnė nei įmonės patirti vidutiniai kintamieji kaštai, visada laikoma piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi. Įmonė nustatydamą tokią kainą turi tik vieną tikslą: eliminuoti konkurentus, nes kiekvienas tokios produkcijos pardavimas yra nuostolis įmonei. Kaina už pagamintą produktą ar suteiktą paslaugą, kuri yra mažesnė nei įmonės patirti vidutiniai bendrieji kaštai, bet didesnės nei įmonės patirti vidutiniai kintamieji kaštai, laikoma piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, jei ji taikoma planuojant pašalinti konkurentą.

³⁵ FURSE, M. *Competition Law of the EC and UK*. Fifth Edition. Oxford: University Press, 2006, p. 293.

³⁶ PIT byla Nr. T 83/91, *Tetra Pak v. Commission*, ECR, p. II-755, 240 punktas.

Tetra Pak byloje Komisija, o vėliau teismas paneigė, kad būtina įrodyti, kad dominuojantis ūkio subjektas išstūmęs savo konkurentus iš rinkos galės susigražinti dėl „grobioniškų kainų“ taikymo patirtus praradimus vėliau pakeldamas kainas.³⁷

Šiuo metu EB teisės taikymas dėl „grobioniškų kainų“ galėtų būti apibūdinimas taip: turi būti dominuojantis ūkio subjektas, kaina laikoma per se grobioniška, jei ji yra mažesnė nei vidutiniai kintamieji kaštai, kaina mažesnė nei vidutiniai bendrieji kaštai, bet didesnė nei vidutiniai kintamieji kaštai laikoma grobioniška, jei yra ketinimas išstumti konkurentą iš rinkos, kaina yra grobioniška, jei yra mažesnė nei ilgo laikotarpio vidutinės padidėjimo sąnaudos. Nėra būtina įrodyti, kad dominuojantis ūkio subjektas galės susigražinti nuostolius ar kad bus priverstas pasitraukti iš rinkos.³⁸

---

³⁷ PIT byla Nr. T 83/91, *Tetra Pak v. Commission*, ECR, p. II-755, 34 punktas.

³⁸ GOETEYN, G.; MAVROGHENIS, S. Predatory Pricing. *GCLC Research Papers on Article 82 EC*, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2006-03-26], p. 65-84. Prieiga per internetą:

<http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 74.

1.2. Vidutinės išvengiamosios sąnaudos (AAC) ir ilgo laikotarpio vidutinės padidėjimo sąnaudos (LAIC)

Tose pramonės šakose, kur fiksuoti kaštai yra labai dideli, o kintamieji maži, tradicinis vidutinių kintamų kaštų testas netinka. Deutsche Post byloje Komisija rėmėsi ilgo laikotarpio padidėjimo kaštais (*ang. Long-run incremental cost*), t.y. fiksuotais ir kintamaisiais kaštais, kurie patiriami teikiant papildomą produktą. Tai yra kaštai, kurių gamintojas galėtų išvengti, jei tam tikras produktas nebūtų gaminamas, o paslauga nebūtų teikiama. Komisija nustatė, kad dominuojančio ūkio subjekto kainos mažesnės nei ilgo laikotarpio padidėjimo kaštai yra laikomos „grobuoniškomis kainomis“.³⁹

Teisės doktrinoje yra siūloma, su tuo sutinka ir Komisija, kad „vidutinių kintamųjų kaštų“ testas turėtų būti pakeistas „vidutinių išvengiamųjų kaštų“ testu. Sėkmingas grobuoniškas elgesys reiškia, kad yra nustatyta tokia „grobuoniška kaina“, kad esantys arba potencialūs konkurentai suvokia, kad kaina yra nuostolinga jiems tęsti arba pradėti veiklą. Būtent tai geriausiai atspindi kaina, mažesnė už vidutinius išvengiamuosius kaštus. Išvengiamieji kaštai tai yra kaštai, kurių būtų galima išvengti, jei tam tikros prekės ir paslaugos būtų nebegaminamos. Jie apima ne tik kintamuosius kaštus, bet apima ir kaštus, kurie trumpuoju laikotarpiu galėtų būti laikomi fiksuotais, tačiau ilguoju laikotarpiu galėtų būti išvengiami. Pvz., jei įmonė įsigyja naujas transporto priemones, atlikti pašto siuntinių pervežimus, nors žino, kad ši veikla bus nepelninga, iš esmės yra tas pats, kaip padidinti vidutinius kintamuosius kaštus, žinant, kad kiekvieno produkto gamyba bus įmonei nuostolinga.

---

³⁹ EK 2001 kovo 20 sprendimas byloje Nr. COMP/35.141- Deutsche Post AG, punktai 6 ir 7.

1.3. „Grobuoniškų kainų“ taikymo naujausi aspektai

Teisės doktrinoje yra kritikuojama Komisijos ir teismų praktika „vidutinius kintamuosius kaštus“ viršijančią kainą laikyti grobuoniška, jei nustatomas tikslas, kad buvo siekiama išstumti iš rinkos konkurentus. Paprastai tokia kaina turėtų būti preziumuojama teisėta ir Komisija arba pareiškėjas turėtų įrodyti, kad ji turi konkurenciją mažinančių pasėkmių rinkai. Siūloma nenagrinėti, ar dominuojantis ūkio subjektas ketino išstumti konkurentus iš rinkos, nes esant konkurencijai, kiekvienas ūkio subjektas stengiasi pasiūlyti geresnes sąlygas nei konkurentai ir taip išstumti pastaruosius iš rinkos.⁴⁰

Net kainos už produktus ir paslaugas, kurios yra mažesnės už vidutinius kintamuosius kaštus galėtų būti pateisinamos tam tikrais atvejais: skatinimas vartotojus išbandyti naujus produktus, kai per tam tikrą laiką dominuojančiam ūkio subjektui pavyksta ženkliai sumažinti kaštus. Taip pat reikėtų atsižvelgti į tai, kokią kainų strategiją naudoja dominuojančio ūkio subjekto konkurentai. Jei dominuojanti įmonė elgesi taip, kaip konkurentai, tai turėtų būti įrodymas, kad ji nesiekia grobuoniškų kainų. Negalima atimti galimybės atimti iš dominuojančio ūkio subjekto aktyviai konkuruoti kainomis, nes kainų konkurencija atneša vartotojams didelę naudą.⁴¹ Be to, tam tikruose sektoriuose, kur buvo padarytos didžiulės investicijos, gali būti sunku tiksliai apskaičiuoti vidutinius bendruosius kaštus. Šis neaiškumas gali trukdyti dominuojančiam ūkio subjektui konkuruoti iš esmės, tiksliai nežinant, kokia yra jo atsakomybė. Tai gali kelti grėsmę, kad įmonės bus linkusios palaikyti didesnes kainas, taip apsidrausdamos nuo traktavimo „grobuoniškomis“.

Reikšminga nauja byla yra Komisija prieš Wanadoo. Šioje byloje Teismas nustatė, kad grobuoniškų kainų atžvilgiu, visų pirma, kainos, mažesnės už vidutines kintamas sąnaudas, leidžia manyti, kad kainodara yra eliminuojanti konkurentus. Antra, kainos, mažesnės už vidutinius kintamuosius kaštus turi būti laikomos piktnaudžiavimu, jeigu jos nustatomos siekiant pašalinti konkurentą. Be to, Teismas padarė išvadą, kad Komisija buvo teisi pasirinkusi taikyti sąnaudų atsipirkimo normos apskaičiavimo metodiką, kuri leido jai padaryti išvadą, jog buvo taikoma

⁴⁰ GOETEYN, G.; MAVROGHENIS, S. Predatory Pricing. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges [interaktyvus]*. 2005 [žiūrėta 2006-03-26], p. 65-84. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 77.

⁴¹ GOETEYN, G.; MAVROGHENIS, S. Predatory Pricing. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges [interaktyvus]*. 2005 [žiūrėta 2006-03-26], p. 65-84. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 80.

grobuoniška kainodara, ir kad Komisija pateikė solidžius ir nuoseklius grobuoniško plano buvimo įrodymus. Nebuvo būtina papildomai įrodinėti, kad WIN turėjo realias galimybes susigražinti savo nuostolius. Todėl Teismas laikė, kad WIN, siekdama pateisinti savo veiksmus, neturėjo teisės naudotis savo absoliučia teise nustatyti savo kainas pagal konkurentų kainas. Nors dominuojančio ūkio subjekto kainų nustatymas atsižvelgiant į konkurentų kainas pats savaime nėra piktnaudžiavimas arba nepriimtinas dalykas, jis gali toks tapti, jeigu juo siekiama ne tiktai apsaugoti savo interesus, bet taip pat sustiprinti savo dominuojančią padėtį ir ja piktnaudžiauti.⁴²

---

⁴² PIT byla Nr. T-340/03, *France Télécom SA v. Commission*, ECR, p. 0000, 332, 369 punktai.

2 skyrius

Susaistymas sąlygomis

2.1. Susaistymo sąlygomis sąvoka ir požymiai

EB Steigimo sutarties 82 straipsnio 2 pastraipos d punkte numatytas draudimas susaistyti sąlygomis, t.y. vertimas sudaryti sutartis kitoms šalims prisiimant papildomus įsipareigojimus, kurių pobūdis ir komercinė paskirtis neturi nieko bendra su tokių sutarčių dalyku. Susaistymas gali būti numatytas sutartyje (kai sutartis įpareigoja pirkėjus įsigyti kelis produktus kartu), ekonominis (kai kaina už du produktus yra santykinai žema lyginant su kaina už vieną iš tų produktų, jie būtų perkami atskirai) arba techninis (kai du atskiri produktai yra fiziškai integruoti į vieną). Skirtumai tarp šių susaistymų sąlygomis rūšių ne visada yra aiškūs.⁴³ Susaistymas sąlygomis gali būti naudingas vartotojams, nes skatina efektyvumą, mažina gamybos, informavimo, pristatymo kaštus, suteikia vartotojams didesnę siūlomos produkcijos įvairovę.⁴⁴

Iki Microsoft bylos Bendrijos institucijos susaistymo atžvilgiu taikė praktiškai *per se* draudimą, nustatydamas tokias aplinkybes:

- 1.) nustatomos rinkos: „susaistanti“ (*ang. tying*) ir „susaistoma“ (*ang. tied*);
- 2.) atskiriami produktai (vienas produktas turi būti iš „susaistančios“ rinkos, kurioje susaistymą taikantis ūkio subjektas turi dominuojančią padėtį, kitas produktas turėjo būti iš „susaistomos“ rinkos);
- 3.) *tying* neturėjo turėti svarbaus poveikio *tied* rinkoje.⁴⁵

Viena svarbiausių susaistymo, numatyto sutartyje, bylų yra Hilti byla, kurioje dominuojantis ūkio subjektas teikė nail guns ir susijusius nails ir cartridge strips, kurie buvo specialiai pritaikyti tam tikriems nail guns. Hilti buvo apkaltinta, kad parduodavo nails su sąlyga, kad bus parduodami cartridge strips, taip pat atsisakydavo suteikti garantijas pirkėjams, kurie įsigydavo kito tiekėjo nails, netiekdavo cartridge strips pirkėjams, kurie galėjo juos perparduoti. Komisija nustatė, kad tokia Hilti vykdoma politika nepaliko pirkėjams pasirinkimo iš kur gauti nails ir taip juos išnaudojo. Ja taip pat

⁴³ O'DONOGHUE, R; PADILLA, J.A. *The Law and Economics of Article 82 EC*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, p. 476.

⁴⁴ O'DONOGHUE, R; PADILLA, J.A. *The Law and Economics of Article 82 EC*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006, p. 477.

⁴⁵ JONES, A; SUFRIN, B. *EC Competition Law Text, Cases and Materials*. Second Edition. Oxford: University Press, 2001, p. 297.

buvo siekiama išstumti konkurentus- savarankiškus nails gamintojus. Nors Hilti savo vykdomą politiką motyvavo kokybės ir saugumo reikalavimu, tiek komisija, tiek vėliau teismai šiuos argumentus atmetė.

British Sugar byloje dominuojantis ūkio subjektas pardavinėjo cukrų, įskaitydamas į kainą pristatymo išlaidas. Tokiu būdu buvo susaistyta cukraus gamybos su cukraus pristatymo paslauga. British Sugar sau rezervavo cukraus pristatymo paslaugą, nors kai kurie dominuojančio ūkio subjekto pirkėjai norėjo atsigabenti cukrų patys. Toks dominuojančio ūkio subjekto elgesys buvo pripažintas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi.⁴⁶

Telekomunikacijų tiekėjas Alsatel buvo apkaltintas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, kai už telefono instaliacijų nuomą ir išlaikymą reikalavo itin didelės kainos iš savo klientų. Alsatel pirkėjai buvo įpareigojami spręsti visas problemas, susijusias su instaliacijomis (nuomos, taisymo klausimus) tik išimtinai su Alsatel. Tokiu būdu Alsatel veiksmai, atsižvelgiant į tai, kad už nuomą Alsatel nustatydavo didžiulę kainą bei tai, kad buvo automatiškai atnaujinama 15 metų sutartis, galėjo būti pripažinti piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi.⁴⁷

Tetra Pak byloje dominuojantis ūkio subjektas Tetra Pak buvo apkaltintas, kad susaistė pakavimo mašinas su popieriumi, atsisakydamas suteikti garantijas savo mašinomis, jei pirkėjai naudojo ne Tetra Pak popierių.

Nuolaidos gali taip pat turėti tokį patį poveikį kaip ir susaistymas, nors pirkėjai ir gali įsigyti prekes ir paslaugas atskirai. Hoffmann-la Roche byloje farmacijos kompanija taikė lojalumo nuolaidas klientams įsigikusiems įsigijusiems visus arba didžiąją dalį vitaminų iš La Roche. Šioje byloje teismas skirtingas vitaminų grupes laikė atskiromis rinkomis. De Post-La Poste byloje dominuojantis ūkio subjektas buvo pripažintas piktnaudžiaujančiu savo padėtimi, kai pašto pristatymui buvo taikomos nuolaidos, jei buvo klientai sutikdavo naudotis ir kitomis įmonės paslaugomis.

Technologinis susaistymas kelia daugiausiai problemų EB konkurencijos teisėje. Pirmojoje technologinio susaistymo byloje IBM buvo apkaltinta piktnaudžiavimu, nes susaistė atminties įrenginį (ang. memory device) su taikomąja programine įranga (ang. Software application). Po kiek laiko atminties įrenginio ir CPU integravimas tapo bendra praktika. Tai įrodo, kad technologinio susaistymo bylose Komisija ir Bendrijos teismai turi būti labai atidūs spręsdami dėl piktnaudžiavimo, nes priešingu atveju gali būti uždraudžiami ūkio subjekto veiksmai, kurie jau bendra praktika tarp įmonių.

---

⁴⁶ EK 1988 liepos 18 d. sprendimas Nr. IV/30.178- *Napier Brown-British Sugar*, 64 punktas.

⁴⁷ EBT byla Nr. 247/86, *Alsatel / Novasam*, ECR, p. 5987, 10 punktas.

2.2. Naujausios tendencijos taikant susaistymą sąlygomis

Nepaisant to, kad praktikoje susaistymas sąlygomis yra labai paplitęs, bylos dėl susaistymo sąlygomis yra pakankamai retos. Viena naujausių ir svarbiausių yra Microsoft byla (yra priimtas tik Komisijos sprendimas.⁴⁸ Pirmosios Instancijos Teismas dar nėra išnaginėjęs Microsoft skundo). Microsoft kompanija buvo apkaltinta tuo, kad susaistė Windows Media Player su Windows operacine sistema. Šioje byloje iškilo daug klausimų: kaip apibudinti susaistymą, kada dėl susaistymo atsiranda konkurencijai pavojingas poveikis. Šie klausimai ypač aktualūs technologiniam susaistymui.

JAV taisyklės susaistymo atžvilgiu keitėsi nuo per se nelegalumo į modifikuotą per se legalumą, o tam tikrais atvejais į „protingumo taisyklę“ (ang. „*Rule of reason*“)⁴⁹. Toks politikos pakeitimas atspindėjo pasikeitusią nuomonę ekonomikoje. Deja, EB teisė nepakankamai atsižvelgė į ekonomiką. Microsoft byloje Komisija nukrypo nuo per didelio formalumo, tačiau reikalavo pateikti daug duomenų dėl efektyvumo. Reikia atkreipti dėmesį, ar buvo iš esmės sutrikdyta vartotojo galimybė pasirinkti norimą produktą. Netgi dominuojanti įmonė gali parduoti du produktus kartu, tačiau vartotojas turi turėti galimybę juos įsigyti atskirai. Pažeidimas yra tada, kai vartotojai yra priversti įsigyti abu produktus kartu. Susaistymas gali būti parduodant produktus tik kartu arba siūlant juos įsigyjant abu tokią kainą, kad protingas pirkėjas niekada nepirks jų atskirai.⁵⁰

Po Microsoft bylos tapo privaloma įrodyti, kad tied rinkoje dėl dominuojančio ūkio subjekto veiksmų atsirado konkurencijai kenkiantis poveikis. British Sugar byloje dominuojantis ūkio subjektas British Sugar susaistė cukraus gamybą su cukraus tiekimu ir Komisija nesprendė, ar susaistymas paveikė didelę rinkos dalį. Galima teigti, kad iki Microsoft bylos susaistymas buvo per se piktnaudžiavimas, su išimtimi esant objektyviam pateisinimui. Nors galimybė objektyviai pateisinti savo veiksmus dominuojančiam ūkio subjektui buvo suteikta, dažniausiai ji buvo atmetama dėl įrodymų trūkumo.⁵¹

Komisija Microsoft byloje nurodė, kad susaistymas yra draudžiamas pagal EB Sutarties 82 straipsnį, jei: 1.) susaistomas ir susaistantis produktai yra atskiri produktai 2.) įmonė yra dominuojanti tying rinkoje 3.) susaistantį produktą galima įsigyti tik su susaistomu produktu 4.) susaistymas

⁴⁸ EK 2004 m. kovo 24 d. sprendimas byloje Nr. COMP/C-3/37.792 – Microsoft.

⁴⁹ *Rule of reason* neturi savo atitikmens lietuvių kalboje (artimiausiais atitikmuo būtų protingumo taisyklė).

⁵⁰ FAULL, J.; NIKPAY, A. *The EC Law of Competition*. Oxford: University Press, 1999, p. 202.

⁵¹ AHLBRON, CH; BAILEY, D; CROSSLEY, H. An Antitrust Analysis of Tying: Position Paper. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges* [interaktyvus]. 2005, [žiūrėta 2006-03-29] p. 166-214. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 194.

pažeidžia konkurenciją. Komisija teigė taikanti „protingumo“ taisyklę, kad išsisaiškinti ar konkurenciją skatinantis Windows media player susiejimo su Windows operacine sistema poveikis nusveria konkurenciją trikdantį poveikį.⁵² Kadangi Komisija šioje byloje nukrypo nuo savo įprastinės praktikos, kiekvieną iš paminėtų elementų reiktų apibudinti atskirai.

Produktų atskyrimo testas. Komisija nustatė, kad buvo atskiras poreikis Windows media players, nepriklausantis nuo poreikio Windows operacinei sistemai. Kai įrodymu, Komisija rėmėsi argumentu, kad kai kurios įmonės gamina media players atskirai nuo operacinių sistemų. Microsoft argumentas buvo tai, kad nėra paklausos Windows operacinei sistemai (tying produktui) be Windows media player (tied produkto).

Komisijos nuomone, vartotojai buvo priversti įsigyti Windows Media Player su Windows operacine sistema, nes jiems nebuvo suteikta galimybė įsigyti Windows operacinės sistemos be Windows Media Player. Microsoft argumentas buvo tai, kad media player gali būti legvai parsisiųsti internetu, dauguma jų yra nemokami ir vienu metu galima naudoti kelis media player.⁵³

Spręsdama dėl konkurencijai daromos žalos Komisija rėmėsi poveikiu ekonomikai paremta analize. Spręsdama dėl Windows Media Player susaistymo Komisija pripažino, kad būtina atkreipti dėmesį, kokį poveikį konkurencijai turi Windows media player susaistymas su Windows operacine sistema. Buvo pripažinta, kad vartotojai gali iš interneto atsisiųsti media player nemokamai, todėl yra pakankamai pagrindo manyti, kad susaistymas media player su Windows operacine sistema galėtų pažeisti konkurenciją. Nors Komisija nenustatė konkurencijos pažeidimo, jos nuomone buvo rizika, kad pažeidimas gali įvykti ateityje. Pagrindinis argumentas buvo tai, kad susaistant Windows operacinę sistemą su Windows player yra didelė tikimybė, kad konkurencija sumažės ir efektyvi konkurencijos struktūra ateityje negalės bus užtikrinta.⁵⁴

Komisija taip pat nagrinėjo, ar buvo objektyviai būtina susaistyti produktus. Ar Microsoft negalėjo susaistymu siekiamų teisėtų tikslų pasiekti kitais būdais? Komisija spręsdama dėl objektyvaus Microsoft veiksmų pateisinimo žiūrėjo, ar nėra mažiau konkurenciją suvaržančių alternatyvų. Komisija pripažino, kad yra naudinga naudoti Windows Media Player programiniam turiniui, tačiau Microsoft neįrodė, kad susaistymas buvo neišvengiamas pasiekti minėtų tikslų. Todėl darytina išvada, kad dominuojantis ūkio subjektas turėtų įrodyti, kad susaistymas yra neišvengiamas

---

⁵² EK 2004 m. kovo 24 d. sprendimas byloje Nr. COMP/C-3/37.792 - Microsoft, punktas 841.

⁵³ EK 2004 m. kovo 24 d. sprendimas byloje Nr. COMP/C-3/37.792- Microsoft, punktas 794.

⁵⁴ EK 2004 m. kovo 24 d. sprendimas byloje Nr. COMP/C-3/37.792- Microsoft, punktas 984.

norint konkuruoti iš esmės ir kaip to pasėkmė jo įtariamasis pažeidimas elgesys išties yra konkurencijai naudingas.⁵⁵

Galima apibendrinti, kad susaistymo statusas pagal EB teisę išlieka neaiškus. Komisija pripažino, kad tokiose bylose kaip kompiuterio programinė įranga turi būti detalesnė poveikio ekonomikai analizė. Taip pat neaišku, ar keturių pakopų testas, apibudintas aukščiau bus taikomas visoms susaistymo byloms ar tik technologinio susaistymo ar kitoms specifinėms byloms.

Teisės doktrina išskiria tris pagrindines teises taisykles: modifikuotas per se požiūris Jefferson Parish, EB per se požiūris Hilti ir Tetra Pak II bylose bei modifikuota proto taisyklė „protingumo“ Komisijos sprendime prieš Microsoft. Nors pagal ekonomikos siūlomą proto taisyklę susaistymas turėtų būti per se legalus, visos trys minėtos taisyklės kelia pakankamai nedidelius reikalavimus įrodymams, kad buvo padaryta žala konkurencijai.

Teisės doktrinoje yra siūloma, kad Komisija savo sprendime turėtų plačiau taikyti atskiro produkto testą. Tai tikrai pagerintų tyrimą, sumažinant tikimybę neteisingai nubausti dominuojantį ūkio subjektą, tačiau kartu neturėtų padidinti pavojaus neatskleisti piktnaudžiavimo. Detalus akcentavimas, ar „išstūmimas iš rinkos“ yra galimas, pvz. analizuojant konkurencijos padėtį tiek rinkoje arba galimybė susaistyti, taip pat padėtų sumažinti klaidų tikimybę.

Komisija turi remtis išsamiais, įtikinamais, nuosekliais įrodymais, kad dominuojančio ūkio subjekto elgesys susaistant produktus sukurs konkurenciją trikdančią poveikį. Sprendžiant dėl įrodymų, kad yra padaryta žymi konkurencijai kenkianti žala, komisija ir pareiškėjas turi įrodyti, kad dominuojančio ūkio subjekto nurodoma nauda konkurencijai, kurią atneša dominuojančio ūkio subjekto elgesys nėra būtina bei kad žala padaryta konkurencijai nusveria susaistymu suteikiama nauda.

---

⁵⁵ AHLBRON, CH; BAILEY, D; CROSSLEY, H. An Antitrust Analysis of Tying: Position Paper. *GCLC Research Papers on Article 82 EC*, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges [interaktyvus]. 2005, [žiūrėta 2006-03-29] p. 166-214. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 196.

3 skyrius

Nuolaidos

3.1. Nuolaidų sąvoka ir požymiai

Įsipareigojimas nepirkti iš konkurento (*ang. exclusionary purchasing*) arba kai kurios nuolaidų rūšys remiantis Komisijos ir Europos Bendrijos teismų praktika gali būti pripažinti „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimais. Įsipareigojimas nepirkti iš konkurento yra vertikalus susitarimas, kai pirkėjas įsipareigoja pirkti prekes tik iš dominuojančio subjekto. Jis gali būti nustatomas tiesiogiai sutartyje arba netiesiogiai, pvz. nustatant ištikimybės nuolaidas, kurios taikomos tuo atveju, jei pirkėjas įsigija visą produkciją iš dominuojančio subjekto. Dominuojantys ūkio subjektai negali priversti pirkėjo pirkti visą produkciją iš jų, nebent tokia praktika galėtų būti pateisinama EB Sutarties 82 straipsnio kontekste. Sprendžiant, ar įpareigojimas nekonkuruoti arba ištikimybės nuolaidos nepažeidžia EB Sutarties 82 straipsnio, svarbu jų nustatymo laikotarpis. Komisija taip pat yra pažymėjusi, kad panašus neigiamas poveikis ekonomikai gali atsirasti dėl angliškos taisyklės (*angl. English clause*) ir lojalumo nuolaidų taikymo.⁵⁶

Ištikimybės nuolaidos laikomos didžiausią pavojų konkurencijai keliančiomis nuolaidomis. Tačiau net ir jos tam tikrais atvejais gali skatinti konkurenciją. Teigiamas nuolaidų poveikis gali pasireikšti konkurencijos tarp įmonių skatinimu ir kainų mažinimu, nes įmonės konkuruoja viena su kita dėl klientų, siūlydamos jiems didžiausias įmanomas nuolaidas. Gaudami dideles nuolaidas iš tiekėjų pirkėjai gali mažinti kainas galutiniam vartotojui. Nuolaidos taip pat gali padėti įmonėms atgauti patirtas dideles fiksuotas sąnaudas, nes nuolaidų pagalba užtikrinama pastovi didelė paklausa. Ištikimybės nuolaidos gali skatinti konkurenciją tarp pirkėjų, nes mažesnė įmonė, gaunanti nuolaidas už ištikimybę iš dominuojančio ūkio subjekto gali konkuruoti su didesne įmone, kuri tų nuolaidų negauna.

Europos Bendrijų teismai laikosi nuoseklios pozicijos, jog tiekėjo, užimančio dominuojančią padėtį, taikymas savo pirkėjams bet kokios formos lojalumo (kiekybinių, planinių ar pan.) nuolaidų, kuriomis jis, suteikdamas pirkėjams tam tikrą finansinę naudą, siekia užkirsti galimybes savo pirkėjams įsigyti prekes iš konkurentų, yra vertinamas kaip piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi EB steigimo sutarties 82 straipsnio prasme.⁵⁷

⁵⁶ Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses Brussels, 2005 http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html, 150 paragrafas.

⁵⁷ PIT byla Nr. T-65/89, *BPB Industries PLC and British Gypsum Ltd v. Commission*, ECR, p. II-389, 120 punktas.

British Airways byloje Komisija priėmė sprendimą, kuriame nurodė, kad, Jungtinėje Karalystėje veikiančioms kelionių agentūroms dominuojantis ūkio subjektas British Airways taikydamas komercinius susitarimus ir naują premijų nuo pasiektų rezultatų sistemą, piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi. Šio piktnaudžiavimo tikslas ir poveikis – atsilyginant kelionių agentūroms už ištikimybę ir jas diskriminuojant eliminuoti BA konkurentus iš Jungtinės Karalystės oro transporto rinkos.

British Airways byloje Pirmosios instancijos teismas skundžiamo nurodė, kad Piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi gali sudaryti nevienodų sąlygų taikymas lygiaverčiams sandoriams su prekybos partneriais, ir dėl to jie patenka į konkurencijos atžvilgiu nepalankią padėtį, kaip numatyta EB 82 straipsnio antrosios pastraipos c punkte.⁵⁸ Teismas nusprendė, kad, taikant skirtingo lygio atlyginimą už lygiavertes per tą patį laikotarpį suteiktas paslaugas, nagrinėjamos premijų sistemos iškreipė kelionių agentūrų iš BA komisinių forma gaunamą atlyginimo lygį. Pirmosios instancijos teismas nusprendė, kad šios diskriminuojančios atlyginimo sąlygos turėjo neigiamos įtakos Jungtinėje Karalystėje veikiančių kelionių agentūrų galimybei konkuruoti teikiant klientams kelionių lėktuvu paslaugas ir skatinti konkuruojančių aviakompanijų paklausą tokioms paslaugoms.

Komisija turėjo teisę pripažinti, jog, sukūrusi nagrinėjamas premijų sistemas, BA piktnaudžiavo dominuojančia padėtimi Jungtinės Karalystės kelionių lėktuvų agentūrų paslaugų rinkoje, nes šios sistemos diskriminavo tam tikras minėtoje valstybėje veikiančias kelionių agentūras ir todėl kai kurios agentūros pateko į konkurencijos atžvilgiu nepalankią padėtį EB 82 straipsnio antrosios pastraipos c punkto prasme.⁵⁹ Antra, dėl su BA konkuruojančių aviakompanijų eliminavimo poveikio, atsirandančio dėl nagrinėjamų premijų sistemų poveikio, skatinančio ištikimybę, Pagal Teisingumo Teismo praktiką, nors kiekybinių nuolaidų sistemos, susijusios tik su pirkimo iš dominuojančio gamintojo apimtėmis, iš esmės nekliudo šio gamintojo klientams pirkti iš konkurentų, o tai pažeistų EB 82 straipsnį, nuolaidų sistema, susijusi su tokio gamintojo nustatyto pirkimo kiekio pasiekimu, pažeidžia minėtą straipsnį⁶⁰.

Michelin II byloje pirmos instancijos teismas nustatė, kad tikslas „išstumti iš rinkos“ arba potencialiai varžantis poveikis yra pakankami, kad būtų nustatytas piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi. Teismas atmetė Michelin argumentą, kad jos rinkos dalis ir bendras kainų lygis sumažėjo per laikotarpį, kai buvo taikomos nuolaidos, taip pat, kad Komisija neįrodė, kad įtariamai piktnaudžiavimai iš tiesų susitiprino dominuojančią padėtį ir suvaržė konkurenciją. Pasak Teismo, kad

⁵⁸ PIT byla Nr. T-219/99 *British Airways v. Commission*, ECR, p. II-5917, 233 punktas.

⁵⁹ PIT byla Nr. T-219/99 *British Airways v. Commission*, ECR, p. II-5917, 240 punktas.

⁶⁰ EBTT byla Nr. 322/81, *Michelin v. Commission*. ECR, p. 3461, 71 punktas.

dominuojančio subjekto veiksmai būtų pripažinti piktnaudžiaujančiais užtenka, kad įmonės elgesys galėtų paveikti konkurenciją.⁶¹

Remiantis teisinio tikrumo principo dominuojantis ūkio subjektas turėtų iš anksto prieš imdamasis konkrečių veiksmų žinoti, ar jo elgesys yra teisėtas ar ne. Todėl turi būti aiškios taisyklės, vengiant sudėtingų ex post nustatyto veiksmų (išskyrus sritis, tokias kaip susaistymas sąlygomis, įpareigojimas pirkti tik iš dominuojančio ūkio subjekto, kur konkurenciją mažinančių ir konkurenciją skatinančių požymių).

Hoffmann-La Roche byloje įmonės, gaminančios ir prekiaujančios vitaminais, kurių taikymas daugeliu atvejų tiesiogiai priklausė nuo to, ar kontrahentas per atitinkamą laikotarpį visiškai ar iš esmės patenkina savo bendrus tam tikrų vitaminų poreikius iš bendrovės. Teisingumo Teismas tokią nuolaidų sistemą pripažino piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi ir nurodė, kad ištikimybės nuolaidų taikymas skatinant pirkėją apsirūpinti tik iš dominuojančią padėtį turinčios įmonės pažeidžia neiškraipytos konkurencijos bendrojoje rinkoje tikslą⁶².

Michelin byloje bendrovė Michelin taikė kintamas nuolaidas, kurios buvo tikslinės, ir norėdami jomis pasinaudoti jos kontrahentai turėjo pasiekti individualiai nustatytą pardavimo ribą. Šioje byloje Teisingumo Teismas atskleidė įvairių veiksmų, kurie leido jam kvalifikuoti nagrinėtą nuolaidų sistemą kaip piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi. Konkrečiau kalbant, ši sistema buvo pagrįsta sąlygiškai ilgo, t. y. vienerių metų laikotarpio, vertinimu, jos veikimas stokojo skaidrumo kontrahentams, o bendrovės Michelin ir jos pagrindinių konkurentų rinkos dalių skirtumas buvo didelis. Nuolaidos priklausė nuo individualiai nustatyto pardavimo tikslo įgyvendinimo ir nebuvo nei kiekybinės nuolaidos, priklausančios tik nuo pirkimo kiekio, nei ištikimybės nuolaidos Hoffmann-La Roche prieš Komisiją prasme, nes bendrovės Michelin nustatyta sistema nebuvo susijusi su perpardavėjų išimtiniais išipareigojimais ar tam tikro produkcijos kiekio nupirkimu iš dominuojančios įmonės patenkinant savo poreikius.⁶³

EB Sutarties 82 straipsnis draudžia veiksmus, kurie gali daryti įtaką rinkos struktūrai, kurioje kaip tik dėl tokią padėtį turinčios įmonės buvimo konkurencijos laipsnis jau yra susilpnėjęs ir kurie, taikant kitas priemones nei tos, kurios reguliuoja normalios prekių ar paslaugų konkurencijos sąlygas atsižvelgiant į ūkio subjektų teikiamas paslaugas, trukdo išlaikyti rinkoje dar esamos konkurencijos laipsnį arba plėsti šią konkurenciją.

⁶¹ PIT byla Nr. T-203/01, *Michelin v. Commission*, ECR, p. II-4071, 239 punktas.

⁶² EBTT byla Nr. 85/76, *Hoffman-La Roche v. Commission*, ECR, p. 461, 90 punktas.

⁶³ PIT byla Nr. T-203/01, *Michelin v. Commission*, ECR, p. II-4071, 81, 83 punktai.

3.2. Naujausios tendencijos dėl nuolaidų taikymo

Net jei būtų pripažįstama, kad tam tikros nuolaidos yra preziumuojamos pažeidžiančiomis konkurenciją, dominuojančiai įmonei turėtų būti suteikta galimybė įrodyti, kad nėra konkurenciją pažeidžiančių pasėkmių. Kaip ir taikant EB Sutarties 81 straipsnį, dominuojančiam subjektui turėtų būti suteikta galimybė nuginčyti prezumpciją, parodant, kad jo nuolaidos skatina konkurenciją.⁶⁴

Prezumpcija, kad įmonė piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi, reiškia, kad nereikia įrodyti įmonės kaltės. Užtenka įrodyti, kad įmonės veiksmai atitiko tam tikrą nuolaidų kategoriją. Sprendžiant dėl nuolaidų reikia atsižvelgti į esamą ir galimai potencialų jų poveikį. EB Sutarties 82 straipsnis turėtų būti taikomas tiek įvykusiems piktnaudžiavimams, tiek kaip prevencinė priemonė užkirsti kelią tokiems piktnaudžiavimams. Prieš taikant prezumpcijas dėl „išstūmimo iš rinkos“ poveikio bet kuriai nuolaidų rūšiai, būtina remtis konkrečiomis bylomis, kuriose buvo išanalizuotas tokių nuolaidų poveikis konkurencijai ir jis buvo pripažintas „išstūmimu iš rinkos“.

Komisija išskiria tam tikras nuolaidas, kurios paprastai neturi konkurenciją mažinančio poveikio (*ang. Safe harbour*). „Safe harbour“ taikymas suteiktų dominuojančiomis įmonėmis teisinio tikrumo. „Safe harbour“ galėtų būti taikoma nuolaidoms, trunkančioms trumpą laikotarpį, taikomos tik tam tikrai daliai pirkėjo paklausos, taip pat standartizuoto kiekio nuolaidoms (*ang. Standardised volume rebates*).⁶⁵

Tai, kad tam tikros nuolaidų rūšys būtų aiškiai preziumuojamos kaip piktnaudžiavimas, taip pat padėtų užtikrinti teisinį tikrumą. Per platus tokių prezumpcijų taikymas nuolaidoms būtų nepageidajamas, kadangi nuolaidos dažnai atneša didelę naudą vartotojams.⁶⁶ Tačiau jei tam tikros nuolaidų rūšys kelia rimtas problemas konkurencijai, jų neteisėtumas galėtų būti preziumuojamas remiantis direktyvomis, reglamentais ir kitais EB teisės aktais.

⁶⁴ PADILLA, J; SLATER, D. Rebates as an Abuse of Dominance under Article 82 EC. *GCLC Research Papers on Article 82 EC. Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges* [interaktyvus] 2005 [žiūrėta 2006-03-15], p. 84-105. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 93.

⁶⁵ PADILLA, J; SLATER, D. Rebates as an Abuse of Dominance under Article 82 EC. *GCLC Research Papers on Article 82 EC. Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges* [interaktyvus] 2005 [žiūrėta 2006-03-15], p. 84-105. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 99.

⁶⁶ PADILLA, J; SLATER, D. Rebates as an Abuse of Dominance under Article 82 EC. *GCLC Research Papers on Article 82 EC. Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges* [interaktyvus] 2005 [žiūrėta 2006-03-15], p. 84-105. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 100.

Nuolaidos kurios taikomos ne ilgesniam kaip trijų mėnesių laikotarpiui, apimančios ne daugiau kaip 50 % pirkėjų paklausos, mažai tikėtina, kad gali turėti „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimo poveikį. Tokios nuolaidos apims tik mažesnę dalį paklausos, todėl tikimybė, kad tokios nuolaidomis lems „išstūmimą iš rinkos“ yra pakankamai menka. Be to, tokio pobūdžio nuolaidos turi didelį teigiamą poveikį ekonomikai, pvz. sumažėjusios kainos vartotojams, stabilus tiekimas pirkėjams. Teisės doktrinoje taip pat manoma, kad progressive standardised volume rebates turėtų taip pat patekti į „safe harbour”.⁶⁷

Dėl nuolaidų, kurios gali „išstumti iš rinkos“ konkurentus, turėtų būti pateikiami įrodymai, ar taikant nuolaidas konkruencijai atsiranda nauda ar žala. Jei negalima gauti patikimų įrodymų, reiktų remtis ekonomikos teorija, ar galima žala vartotojams ir kaip tą žalą identifikuoti. Tai būtų galima įvertinti, kad klaidų atveju, jei būtų nepagrįstas dominuojančio ūkio subjekto nubaudimas (*ang. over inclusion*), arba jei dominuojantis ūkio subjektas būtų nenubaustas už padarytą piktnaudžiavimą (*ang. under-inclusion*), kuris iš jų padarytų didesnės žalos vartotojams.

Yra nevienoda praktika dėl to, kaip nustatyti konkurencijai prieštaraujantį poveikį rinkai. Nėra *per se* EB Sutarties 82 straipsnio pažeidimų. Tačiau Teismas Michelin II byloje nustatė, kad tikslas „išstumti iš rinkos“ arba potencialus konkurenciją varžantis poveikis yra pakankama, kad būtų įrodytas piktnaudžiavimas. Teismas neatsižvelgė į tai, kad Michelin rinkos dalis ir kainą už teikiamą produkciją sumažėjo, o Komisija neįrodė, kad Michelin politika susilpnino konkurenciją rinkoje ir sustiprino jos dominuojančią padėtį.

Nuolaidų atžvilgiu turėtų būti vengiama neteisėtumo prezumpcijos. Tais atvejais, kai dominuojantis ūkio subjektas įtariamas nuolaidų, kurių tikslas yra išstumti konkurentus iš rinkos, taikymu, jis turi turėti galimybę įrodyti, kad nuolaidų poveikis konkurencijai buvo skatinantis. Kaip pavyzdys galėtų būti EB Sutarties 81 straipsnis, kai įmonė įmonės įtariamos draudžiamu susitarimu, gali apsiginti įrodydamos, kad susitarimas turi ekonomiką skatinantį poveikį. Komisiai įrodžius, kad dominuojantis ūkio subjektas taikė tam tikras nuolaidas (pvz. lojalumo), dominuojančiai įmonei turi būti suteikta galimybė pateikti įrodymus dėl naudos konkurencijai taikant tokią nuolaidą. Pasak ekonomistų net lojalumo nuolaidų poveikis ekonomikai yra įvairiapusis, galintis turėti tiek skatinti konkurenciją, tiek ją trikdyti. Turėtų būti draudžiamos tik tos nuolaidos, kurių poveikis konkurencijai buvo gerai išanalizuotas ir pripažintas aiškiai neigiamu ir buvo nustatyta, kad tokie aptys rezultatai

---

⁶⁷ PADILLA, J; SLATER, D. Rebates as an Abuse of Dominance under Article 82 EC. *GCLC Research Papers on Article 82 EC. Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges* [interaktyvus] 2005 [žiūrėta 2006-03-15], p. 84-105. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 101.

būtų, jei tos pačios nuolaidos būtų taikomos kitomis aplinkybėmis. Dominuojanti įmonė turi galėti konkuruoti. Ji neturi pareigos susilaikyti nuo aktyvios konkurencijos su rinkoje esančiais ar į ją patekti pretenduojančiais mažesniais konkurentais.⁶⁸

4.Skyrius.

Diskriminacija kainomis

4.1. Diskriminacijos kainomis sąvoka ir požymiai

Europos Bendrijų Steigimo Sutarties 82 straipsnio 2 dalies c punktas draudžia: „Nevienodų sąlygų taikymą lygiaverčiams sandoriams su kitais prekybos partneriais, dėl ko jie patenka į konkurencijos atžvilgiu nepalankią padėtį“. Kadangi šis piktnaudžiavimas gali būti interpretuojamas labai plačiai, dėl jo taikymo praktikoje kyla daug neaiškumų. Diskriminacijos draudimas reiškia, kad jei gaminių ir teikiamų paslaugų sąnaudos yra vienodos, skirtingiems prekybos partneriams gaminiai turi būti parduodami, o paslaugos teikiamos tomis pačiomis sąlygomis. Ir atvirkščiai, jei gaminių ir teikiamų paslaugų sąnaudos yra skirtingos, skirtingiems prekybos partneriams gaminiai turi būti parduodami, o paslaugos teikiamos skirtingomis sąlygomis.⁶⁹

EB Sutarties 12 straipsnyje yra numatyta, kad draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės. Tačiau diskriminacijos pagal EB Sutarties 82 straipsnį atžvilgiu turėtų būti atsižvelgiama, kad verslo subjektai su visais savo pirkėjais elgtųsi vienodai, nes įmonės turi atsižvelgti į rinkos kainas, vartotojų poreikius, jų finansines galimybes ir taip išlikti konkurencingos. Diskriminacija kainomis gali atnešti vartotojams didelę naudą, nes neturtingesni vartotojai gali už produktus mokėti mažiau, taip padidinama paklausa ir vartotojų gerovė (kuri paprastai suprantama kaip skirtumas tarp to, kiek vartotojas gali mokėti už tam tikrą produktą ir kiek jis turi mokėti).⁷⁰

Dominuojančios įmonės diskriminuojantį pirkėjus elgesį atsižvelgiant į tai, diskriminuojami konkurentai ar pirkėjai, su kuriais dominuojantis ūkio subjektas nekonkuruoja, galima skirti į: „pirminio lygmens diskriminaciją“ (ang. primary line discrimination) ir „antrinio lygmens

⁶⁸ EBTB byla Nr. 62/86, *AKZO Chemie BV v. Commission*, ECR, p. I-3359, 81 punktas.

⁶⁹ JONES, C; VAN DEN WONDE, M. *EC Competition Law Handbook*. London: Sweet and Maxwell, 1999.

⁷⁰ GERARD, D. Price Discrimination under Article 82(c) EC: Clearing up the Ambiguities. *GCLC Research Papers on Article 82 EC*, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2006-03-22], p. 105-134.
Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 105-106.

diskriminaciją“ (ang. secondary line discrimination). Dauguma „antrinio lygmens“ diskriminacinių bylų yra susijusios su diskriminacija pilietybės pagrindu.

Didžiausia problema yra tai, kad diskriminacija yra sudedamoji dalis daugelio piktnaudžiavimų, o tai apsunkina grynos diskriminacijos sąvoką. Pvz., „spaudimas kainomis“ gali apimti slaptą diskriminaciją kainomis, naudojamą vertikalčiai integruotos dominuojančios įmonės savo konkurentų atžvilgiu.

Komisija ir Europos Bendrijos teismai yra pasisakę, kad sutartys dėl prekės, kuri yra parduodama skirtingose geografinėse teritorijose, negali būti vertinamos kaip nelygiaverčios. Geografinė kainų diskriminacija yra ypač aktuali ES konkurencijos teisės prasme, nes skirtingos kainos skirtingose valstybėse narėse kartu pažeidžia ir vieną pagrindinių EB steigimo sutarties tikslų - vieningos rinkos sukūrimą (EB Sutarties 3 straipsnis). Be to, diskriminacija daro žalą ne tik ūkio subjektams, kuriems taikomos nevienodos sąlygos, o tai sąlygoja, kad jie atsiduria skirtingose konkurencijos sąlygose, bet daro žalą ir galutiniam prekės vartotojui.⁷¹

---

⁷¹ EBTT byla Nr. 27/76, *United Brands Co and United Brands Continental BV v. Commission*, ECR, p. 297.

4.2. Diskriminacijos kainomis taikymo naujausios tendencijos

Sprendžiant dėl diskriminacijos kainomis reikia nustatyti, ar buvo sutrikdyta konkurencija. Neužtenka nustatyti, kad kai kurie konkurentai atsidūrė nepalankesnėje padėtyje. Diskriminacija reiškia ne tiek skirtingas kainas, kiek tai, kad vieni konkurentai įgyja nepagrįstą pranašumą kitų konkurentų atžvilgiu. Nepagrįstai draudžiant skirtingas kainas skirtingiems klientams už tas pačias prekes ir paslaugas, gali nukentėti konkurencija ir vartotojų gerovė, todėl ypatingas dėmesys turi būti skiriamas diskriminacijos poveikiui konkurencijai. „Diskriminacijos kainomis“ bylose atskiriant piktnaudžiavimą nuo teisėtų veiksmų reikia remtis šiais kriterijais:

1. prekybos partneriams taikomos skirtingos sąlygos. Tai apima daug įvairių prekybos būdų, kuriais dominuojantis ūkio subjektas vienam iš prekybos partnerių suteikia ekonominį pranašumą kitų partnerių atžvilgiu, pvz. taikydamas didesnes nuolaidas.

2. tarp prekybos partnerių yra lygiaverčiai sandoriai. Sprendžiant, ar sudaromi sandoriai yra lygiaverčiai, reikia atsižvelgti, kokios prekės ir paslaugos yra teikiamos prekybos partneriams. Ar jos skiriasi pagaminimo, pristatymo kaštais bei kokybe? Paprastai dominuojantis ūkio subjektas remiasi skirtingais gamybos ir transportavimo kaštais.

Diskriminavimas turėtų būti vertinamas atsižvelgiant į tai, ar diskriminuojama dominuojanti įmonė prieš konkurentus (vertikaliame ar horizontaliame lygmenyje) (*angl. Primary line discrimination*), ar diskriminuojami dominuojančios įmonės klientai, kurie nėra jos konkurentai (*ang. secondary line discrimination*). British Airways/Virgin sprendime⁷² buvo atskiriamas „išstūmimo iš rinkos“ poveikis British Airways konkurentų avialinijų atžvilgiu ir diskriminacinis poveikis British Airways kelionių agentūrų, kurios nekonkuravo su British Airways, atžvilgiu. Toks pats atskyrimas tarp konkurentų ir pirkėjų buvo padarytas ir Michelin I⁷³. Per se neteisėta yra gryna diskriminacija, kuri taikoma dominuojančios įmonės klientams su kuriais jis nekonkuruoja.

British Airways sprendime Pirmosios Instancijos Teismas rėmėsi Teisingumo Teismo praktikoje įtvirtintais kriterijais, nagrinėjo, ar ginčijamos premijų sistemos buvo ekonomiškai pagrįstos. Teismas

⁷² PIT byla Nr. T-219/99, *British Airways v. Commission*, ECR, p. II-5917, 68 punktas.

⁷³ EBTT byla Nr. 322/81, *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin v. Commission*, ECR, p. 3461, 87 punktas.

išsakė nuomonę dėl BA pateiktų argumentų, konkrečiai susijusių su didelėmis pervežimo oru fiksuotomis sąnaudomis ir su lėktuvų užpildymo reikšme.⁷⁴

Nors EB Sutarties 82 straipsnio c punktas yra taikomas „grynam diskriminavimui“ (kai diskriminuojamos įmonės neprekiauja su prekybos partneriais, kurie yra diskriminuojami), ji buvo taikoma ir toms situacijoms, kai buvo išstumiamos iš rinkos dominuojančio ūkio subjekto konkurentai (tokiu atveju turėtų būti taikomas EB Sutarties 82 straipsnio b punktas: suteikiant tam tikriems pirkėjams išimtines teises, taikant grobuoniškas kainas kai kurių partnerių atžvilgiu). Tokiu atveju dominuojančio ūkio subjekto elgesys nebūtų diskriminuojamas per se. Irish Sugar byloje pirmos instancijos teismas supainiojo diskriminaciją, kuria siekiama išstumti iš rinkos dominuojančio ūkio subjekto konkurentus su diskriminacija, kuri sutrikdo konkurenciją tarp dominuojančio ūkio subjekto klientų, su kuriais dominuojanti įmonė nekonkuruoja.⁷⁵

British Airways byla laikoma tinkamu pavyzdžiu „išstūmimo iš rinkos“ elgesio atskyrimu nuo diskriminacijos.⁷⁶ Dėl British Airways elgesio su konkurentais, Komisija rėmėsi praktika, kad lojalumo nuolaidos gali išstumti iš rinkos. Spręsdama dėl diskriminacijos kelionių agentūrų atžvilgiu Komisija rėmėsi EB Sutarties 82 straipsnio 2 pastraipos c punktu. BA, didžiausia Jungtinės Karalystės aviakompanija, sudarė su Jungtinėje Karalystėje įsisteigusiomis kelionių agentūromis susitarimus, suteikiančius teisę į bazinius komisinius nuo šių agentūrų parduotų BA organizuojamų skrydžių bilietų. Siekdamas nustatyti, ar dominuojanti įmonė, taikydama tokią nuolaidų sistemą piktnaudžiauja šia padėtimi, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad reikia įvertinti įvairias aplinkybes, visų pirma nuolaidos suteikimo kriterijus ir sąlygas, bei patikrinti, ar šia nuolaida, suteikiant ekonomiškai nepagrįstą naudą, siekiama atimti iš pirkėjo tiekimo šaltinių pasirinkimo galimybę arba ją apriboti savo naudai, sukurti savo konkurentams patekimo į rinką kliūtis, taikyti nevienodas sąlygas lygiaverčiams sandoriams su prekybos partneriais ar iškraipant konkurenciją sustiprinti savo dominuojančią padėtį⁷⁷.

Skirtingos prekybos sąlygos gali būti taikomos, jei tai padidina konkurenciją tarp „pasrovinėje“ rinkoje esančių pirkėjų. Tokiu atveju, mažesni pirkėjai, įsigydami prekes iš dominuojančio ūkio subjekto pigiau, gali efektyviau konkuruoti su didesniais konkurentais.⁷⁸

⁷⁴ PIT byla Nr. T-219/99, *British Airways v. Commission*, ECR, p. II-5917, 284 ir 285 punktai.

⁷⁵ PIT byla Nr. T-228/97, *Irish Sugar v. Commission*, ECR, p. II-2969, 276 punktas.

⁷⁶ EK 1999 m. liepos 14 d. sprendimas 2000/74/EB byloje Nr. COMP/34.780-Virgin/British Airways.

⁷⁷ EBTT byla Nr. 322/81, *Michelin v. Commission*, ECR, p. 3461, 70 punktas.

⁷⁸ PIT byla Nr. T-229/94, *Deutsche Bahn v. Commission*. ECR, p. II-1689, 91 punktas.

5 skyrius

Atsisakymas prekiauti

Kiekvienas ūkio subjektas, net ir dominuojanti įmonė, turi teisę pasirinkti su kuo prekiauti. Tačiau tam tikrais atvejais dominuojančios įmonės atsisakymas prekiauti gali pažeisti konkurenciją.

Pirmą svarbų sprendimą atsisakymo suteikti esminius išteklius srityje Europos Teisingumo Teismas priėmė 1974 m. kovo 6 d. *Commercial Solvents* byloje.⁷⁹ Šioje byloje atsakovu buvo *Commercial Solvents* – įmonė, turėjusi aminbutanolio gamybos monopolį pasauliniu lygiu. Ieškovas šioje byloje buvo aminbutanolio pirkėjas – vaistų firma, nuolat išgydavusi vaisto gamybai reikalingą žaliavą iš *Commercial Solven*, naudojusi vaistų nuo tuberkuliozės gamybai. Kadangi vaistus nuo tuberkuliozės, pasikeitus įmonės politikai, *Commercial Solvents* nusprendė gaminti pati, *Commercial Solvents* nutraukė žaliavos tiekimą buvusiam pirkėjui ir būsimam konkurentui. Iš pradžių Komisija, o vėliau ir Teismas, pripažino, kad toks *Commercial Solvents* elgesys, kai ši žaliavų rinkoje dominuojanti įmonė pasilieka žaliavas sau, kad pati gamintų iš jų produktą, bet atsisako tiekti žaliavas pirkėjui, kuris taip pat yra ir konkurentas produkto gamyboje, yra piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi EB Sutarties 82 straipsnio prasme, atsižvelgiant į tai, kad šios žaliavos buvo būtinos konkrečiam produktui pagaminti, ir į tai, kad *Commercial Solvents* siekė tokiu būdu visiškai eliminuoti konkurenciją.

Komisija yra išaiškinusi, kad „esminiai ištekliai“ – tai tokie ištekliai arba infrastruktūra, kuriais naudotis neturėdami galimybės, konkurentai negali teikti paslaugų savo klientams⁸⁰. „Esminių išteklių“ sąvoka apima du išteklių pripažinimo „esminiais“ elementus: 1) alternatyvių išteklių sukūrimo (*ang. duplication*) ar naudojimosi jais negalimumą ir 2) išteklių svarbą konkurentams.

Yra trys priežastys, dėl kurių išteklių negali atkartoti jais naudotis siekiantys asmenys, rūšys, tai: (1) fizinis, (2) teisinis ir (3) ekonominis negalimumas atkartoti (sukurti alternatyvius) išteklius.

Antrasis „esminių išteklių“ pripažinimo tokiais kriterijus – jų svarba konkurentams- nustatomas remiantis kaip įmanoma objektyvesniais kriterijais. *Bronner* byloje Teismas nustatė, kad naudojimas dominuojančios įmonės ištekliais, sistema ar infrastruktūra, turi būti konkurentui būtinai reikalingas (*ang. indispensable*). Norint tai nustatyti, reikia įvertinti, ar protinga tikėtis, kad kliūtis, kurią konkurentui sukeltų dominuojančios įmonės atsisakymas suteikti teisę naudotis esminiais ištekliais,

---

⁷⁹ EBTT byla Nr. 6/73 ir 7/73, *Instituto Chemioterapico Italiano Spa and Commercial Solvents Corp. v. Commission*, ECR, p. 223, 9-18 pastraipos.

⁸⁰ EK 1992 m. birželio 11 d. sprendimas byloje Nr. 5 CMLR 255- *B & I Line Plc v. Sealink Harbours Ltd and Sealink Stena Ltd*, 41 punktas.

padarytų konkurento veiklą rinkoje iš esmės neįmanomą arba nuolat, rimtai ir neišvengiamai nepelninga.⁸¹

Turėtų būti laikoma, kad nėra pažeidimo, jei nenustatoma, kad panaikinta visa efektyvi konkurencija rinkoje. Turi būti skatinamos investicijos ir vengiama įpareigoti suteikti prieigą prie „būtinųjų išteklių“, kai gali būti sukuriami alternatyvūs ištekliai. Taip pat reikia atsižvelgti, ar dėl atsisakymo teikti prieigą prie esminių išteklių „priešrovinėje“ rinkoje dominuojantis ūkio subjektas gali tapti dominuojančiu ir pasrovinėje rinkoje. Kuo dinamiškesnė yra rinka, kuo daugiau investicijų ir inovacijų reikia, tuo įtikinamesni turi būti įrodymai, kad dėl atsisakymo suteikti „būtinuosius išteklius“, bus padaryta didelė žala konkurencijai.

Atsisakydamas prekiauti dominuojantis ūkio subjektas gali siekti nubausti prekybos partnerį arba panaikinti pirkėjo galimybes konkuruoti su dominuojančia įmone. Atsisakymas prekiauti gali pasireikšti įvairiais būdais: nutraukimu egzistuojančių komercinių santykių, atsisakymu teikti prekes, paslaugas, informaciją, išduoti licenziją intelektualinės nuosavybės teisėms. Vis dėlto, reikia atsižvelgti, kad įpareigojimas prekiauti gali turėti ir teigiamų, ir neigiamų pasėkmių įmonių iniciatyvai.⁸²

Paprastai yra išskiriama „priešrovinė“ (*angl. upstream market*) ir „pasrovinė“ (*angl. downstream market*) rinka. Dominuojantis ūkio subjektas „priešrovinėje“ rinkoje gali atsisakyti prekiauti su ūkio subjektu „pasrovinėje“ rinkoje taip siekdamas apsaugoti savo poziciją „pasrovinėje“ rinkoje.

Santykis tarp konkurencijos teisės ir intelektualinės nuosavybės teisių yra kontroversiškas. Intelektinių nuosavybės teisių licencijavimui taikomas griežtesnis testas nei atsisakymui dėtis dėl materialaus turto arba net priimti per se teisę atsisakyti išduoti licencijas intelektinei nuosavybei tuo pagrindu, kad intelektualinės nuosavybės teisių savininko interesų gynyba visada patenka į objektyvaus pateisinimo sritį. Europos teisingumo teismo sprendimas IMS byloje iš dalies atspindėjo šį „aukštesnį standartą“.⁸³ IMS sprendimas gali būti laikomas kaip nustatantis didesnius standartus privalomam licencijavimui nei privalomai prieigai prie materialaus turto.

Reikia atsižvelgti į tai, kad intelektualinės nuosavybės teisėje ir daug ilgalaikių investicijų reikalaujantiame materialiajame turte investicijos paprastai bus nepelningos, jei nebus galima tam tikram laikui išvengti konkurencijos. Tokios investicijos atneša vartotojams didelę naudą, nes skatina įmonių inovacijas, kadangi šios gali pagrįstai tikėtis, kad investicijos atsipirks.

⁸¹ EBTT byla Nr. 7/97 *Oscar Bronner GmbH v. Mediaprint Zeitungs und Zeitschriftenverlag GmbH and Others* ECR, I-7791, 44 pastraipa.

⁸² Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses Brussels, 2005 http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html, 62 paragrafas.

⁸³ EBTT byla Nr. 418/01, *IMS Health GmbH & Co. OHG v. NDC Health GmbH & Co. KG*, ECR, p. I-5039, 30 punktas.

Sprendžiant dėl išteklių būtinumo konkurentams reikia atkreipti dėmesį, ar ištekliai yra visiškai būtini dominuojančiam subjektui vykdyti savo veiklą, ar tik palengvina jo situaciją. Tai, kad ištekliai yra būtini vykdyti veiklą gali teigti tiek „pasrovinėje“ rinkoje veikiantis subjektas, tiek į ją bandantis patekti naujas subjektas. Sprendžiant dėl rinkoje veikiančio subjekto, reikia atsižvelgti į tai, ar jo dalis rinkoje mažėja, ar ne. Jei subjekto dalis rinkoje mažėja dėl to, kad jis negali prieiti prie išteklių, galima įtarti, kad ištekliai yra būtini jam vykdyti savo veiklą. Taip pat reikia išsiaiškinti, ar neįmanoma sukurti alternatyvos „esminiam ištekliui“ arba tai būtų neprotinga dėl fizinių, geografinių ar teisinių suvaržymų.⁸⁴

Teisės doktrinoje siūloma, kad į tai, ar neįmanoma sukurti alternatyvos „esminiam ištekliui“, turėtų būti atsižvelgiama, kai yra natūralios monopolijos, valstybės užtikrintose monopolijos ir informacijos rinkose. „Būtinąjį išteklių“ sukūrimas gali reikšti, kad dominuojantis subjektas veikia kur kas efektyviau nei jo konkurentai, atneša daugiau inovacijų. Tokiu atveju įpareigojimas suteikti „būtinąjį išteklių“ reikštų ūkio subjekto baudimą už aktyvią „konkurenciją iš esmės“ (competition on the merits) ir investicijas. Taip pat sumažėja dominuojančio ūkio subjekto konkurentų paskata kurti savo žaliavas produktų gamybos palengvinimui, nes jie tikisi pasinaudoti dominuojančios įmonės sukurtais ištekliais.

Didelių neaiškumų kelia intelektinės nuosavybės teisių sąveika su esminiais ištekliais. Paprastai įrodinėjama, kad intelektinės nuosavybės teisėms turėtų būti suteikiamas specifinis statusas konkurencijos teisės atžvilgiu. Tai grindžiama šiais argumentais: 1.) Kišimasis į intelektinės nuosavybės teises yra nesuderinamas su tų teisių išimtinio pobūdžiu. 2.) Intelektinės nuosavybės teisės yra vertingesnės už materialaus turto teises, nes jos susijusios su moralinėmis teisėmis 3.) Intelektinės nuosavybės teisės yra labiau pažeidžiamos suteikus tretiesiems asmenims teisę jomis pasinaudoti 4.) Išimtinė intelektinės nuosavybės teisė yra suteikiama tik ribotam laikotarpiui 5.) Reikalavimas suteikti licencijas sumažintų investicijas į intelektines nuosavybės teises.⁸⁵

Tačiau intelektinės nuosavybės teisės yra ne vienintelės, reikalaujančios investicijų. Tiesa, investuojant į materialų turtą yra mažesnė tikimybė, kad ši investicija patirs nesėkmę nei investuojant į

---

⁸⁴ HUMPE, CH. and RITTER, C. Refusal to Deal. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges, [interaktyvus].* 2005 [žiūrėta 2006-04-01], p. 134-166. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, 142.

⁸⁵ HUMPE, CH. and RITTER, C. Refusal to Deal. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges, [interaktyvus].* 2005 [žiūrėta 2006-04-01], p. 134-166. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>, p. 143

intelektines nuosavybės teises. Todėl galimi nepavykusių projektų kaštai turėtų būti įskaičiuojami į intelektinės nuosavybės teisių kaštus.

Kainų spaudimas yra susijęs su atsisakymu prekiauti. Kainų spaudimas gali būti įrodytas, nustatant, kad dominuojančio ūkio subjekto mažmeninės operacijos pasrovinėje rinkoje negali būti pelningos teikiant jas didmeninių kainų, kurios dominuojančio ūkio subjekto konkurentams nustatomos priešsrovinėje rinkoje, pagrindu. Europos Komisija taip pat pabrėžia, kad kainų spaudimas gali būti įrodytas, nustatant, kad skirtumas tarp kainos, kuri yra mokama mažmeninės rinkos konkurentų už prieigą (didmeninėje rinkoje), ir kainos, kuri nustatoma tinklo operatoriaus mažmeninėje rinkoje, yra nepakankamas tam, kad protingai efektyvus paslaugų teikėjas, veikiantis mažmeninėje rinkoje, galėtų gauti normalų pelną (nebent dominuojantis ūkio subjektas gali įrodyti, kad jo mažmeninės operacijos yra nepaprastai efektyvios). Bet kuriuo atveju konkurentai mažmeninėje rinkoje susidurtų su kainų spaudimu, kuris galėtų priversti juos pasitraukti iš tos rinkos. Tokios situacijos praktiškai atsiranda, kai vertikalčiai integruotas dominuojantis ūkio subjektas naudoja savo gamybos išteklius, kuriuos privalo naudoti jo konkurentai mažmeninėje rinkoje, siekdamas apriboti konkurentų galimybes gauti pelno mažmeninėje rinkoje, kurioje veikia ir dominuojantis ūkio subjektas. Toks ūkio subjektas gali elgtis keliais skirtingais būdais: 1) dominuojantis ūkio subjektas gali pakelti didmeninių paslaugų arba gamybos veiksnių naudojimo kainas tiek, kad jos neleistų kitiems tokių paslaugų teikėjams gauti pelno mažmeninėje rinkoje; 2) dominuojantis ūkio subjektas gali nustatyti savo mažmenines kainas žemiau savikainos ir išstumti konkurentus iš rinkos, tuo pačiu gaudamas padidintą pelną iš didmeninių paslaugų teikimo. Taip pat gali būti naudojama šių dviejų metodų kombinacija, kai didinamos didmeninės ir mažinamos mažmeninės kainos, taip mažinant kainų skirtumą.

Komisija atskyrė nutraukimą priėjimo prie „būtinųjų išteklių“ nuo atsisakymo suteikti „būtinuosius išteklius“. Esant nutraukimui egzistuojančių komercinių santykių turi būti šios sąlygos:

- 1.) *nutraukimas santykių;*
- 2.) *santykius nutraukianti įmonė yra dominuojanti;*
- 3.) *nutraukiamas santykių turi neigiamą poveikį konkurencijai;* Reikia nustatyti, ar atsisakymas prekiauti panaikins visą efektyvią konkurenciją.

4.) *nutraukimas negali būti objektyviai pateisinamas ir nesukuria teigiamo poveikio konkurencijai.* Nutraukimas santykių gali būti pateisinamas, jei prekybos partneris nevykdo savo finansinių įsipareigojimų arba yra iškilusi reali grėsmė, kad jis jų nevykdys.⁸⁶

Esant atsisakymui prekiauti turi būti nustatytos šios sąlygos:

1.) *Įmonė atsisako prekiauti.* Tai gali būti aiškiai išreikštas atsisakymas prekiauti arba elgesys realiai reiškiantis atsisakymą prekiauti.

2.) *Atsisakanti prekiauti įmonė yra dominuojanti.*

3.) *Prekiavimas su dominuojančiu ūkio subjektu yra būtinas norint prekybos partneriui vykdyti normalią ekonominę veiklą „pasrovinėje“ rinkoje.* Neprekiaudami su dominuojančiu ūkio subjektu (ang. without input) prekybos partneriai negali gaminti produktų ir teikti įprastinių paslaugų. Jei rinkoje egzistuoja realūs ir potencialūs pakaitalai, tai prekyba su dominuojančiu ūkio subjektu nėra laikoma neišvengiama. Kadangi dažnai dominuojantis subjektas patiria daug išlaidų, kad sukurtų input, jis paprastai turi teisę tam tikrą laiką neprileisti prekybos partnerių prie input.

4.) *Atsisakymas prekiauti turi neigiamą poveikį konkurencijai;* Vieno ar kelių konkurentų pašalinimas dar nereiškia neigiamo poveikio konkurencijai- turi būti užkirstas kelias efektyviai konkurencijai.

5.) *Atsisakymas negali būti objektyviai pateisinamas;* Atsisakymas būtų pateisinamas, jei pvz. prekybos partneris negalėtų pateikti tinkamų komercinių garantijų, kad įvykdys savo pareigas.⁸⁷

---

⁸⁶ Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses Brussels, 2005 http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html, 219 paragrafas.

⁸⁷ Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses Brussels, 2005 http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html, 223 paragrafas.

III DALIS.
PIKTNAUDŽIAVIMAS DOMINUOJANČIA PADĖTIMI PAGAL LIETUVOS
RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TEISĘ

I skyrius.

**Piktnaudžiavimo dominuojančia padėti būdai pagal Lietuvos Respublikos konkurencijos
teisę**

EB Konkurencijos teisės normos yra pavyzdys valstybėms narėms kuriant savo nacionalines konkurencijos teisės normas. Nors įstatymų derinimas Europos sutarties kontekste nereiškė, kad Lietuva privalėjo požodžiui perrašyti *acquis* konkurencijos srityje, nes tam Lietuva galėjo pasirinkti pačias tinkamiausias teises priemones, Lietuvos (kaip ir dauguma kitų ES narių) konkurencijos įstatymas beveik požodžiui atkartoja EB steigimo sutarties 82 straipsnį.⁸⁸ Kadangi Nuo 2004 m. gegužės 1 d. Lietuvos Respublikos teritorijoje pradėta taikyti Europos Bendrijos steigimo sutartis, o būtent jos 82 straipsnis bei Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo, kurio 3 straipsnis nustato pareigą valstybių narių konkurencijos institucijoms, kurios taikydamos „nacionalinius konkurencijos įstatymus bet kuriam Sutarties 82 straipsniu draudžiamam piktnaudžiavimui, taiko ir Sutarties 82 straipsnio nuostatas.

Konkurencijos įstatymo 2 straipsnio 1 dalis nustato, kad „draudžiama ūkio subjektams atlikti veiksmus, kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, nesvarbu, kokio pobūdžio jų ūkinė veikla, išskyrus atvejus, kai šis įstatymas ar kiti įstatymai, skirti ūkinės veiklos sritims, numato išimtis“. Lietuvoje piktnaudžiavimą dominuojančia padėti reguliuoja Konkurencijos įstatymo 9 straipsnis, kuriame nustatyta, kad: draudžiama piktnaudžiauti dominuojančia padėti atitinkamoje rinkoje atliekant visokius veiksmus, kurie riboja ar gali riboti konkurenciją, nepagrįstai varžo kitų ūkio subjektų galimybes veikti rinkoje arba pažeidžia vartotojų interesus, įskaitant:

- 1) tiesioginį ar netiesioginį nesąžiningų kainų arba kitų pirkimo ar pardavimo sąlygų primetimą;

---

⁸⁸ BUTKEVIČIUS, L. Lietuvos Konkurencijos teisės Europeizacija: priežastys, raida ir problemos. *Teisė*. 2006, t. 61, p. 21.

- 2) prekybos, gamybos ar techninės pažangos ribojimą darant žalą vartotojams;
- 3) panašaus pobūdžio sutartyse nevienodų (diskriminacinių) sąlygų taikymą atskiriems ūkio subjektams, tuo sudarant jiems skirtingas konkurencijos sąlygas;
- 4) sutarties sudarymą, kai kitai sutarties šaliai primetami papildomi išipareigojimai, kurie pagal komercinį pobūdį ar paskirtį nėra tiesiogiai susiję su sutarties objektu.

Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio norma yra analogiška EB steigimo sutarties 82 straipsnio normai išskyrus tai, kad taikant EB Sutarties 82 straipsnį būtina įrodyti, kad vertinami veiksmai gali daryti poveikį prekybai tarp Europos Sąjungos valstybių narių. Konkurencijos taryba AB „Mažeikių nafta“ byloje nustatė, kad lingvistinis sąvokų skirtumas neturi daryti reikšmės praktiškai taikant minėtus straipsnius, nes, priešingu atveju, tai prieštarautų Konkurencijos įstatymo 1 straipsnio 3 daliai bei Tarybos Reglamento (EB) Nr.1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo preambuleje numatytiems tikslams bei 3 ir 16 straipsniams.⁸⁹

Lietuvos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnis kaip ir EB Sutarties 82 straipsnis nepateikia piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi sąvokos, tačiau pateikia piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi pavyzdžius. Europos Teisingumo teismas piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi sąvoką traktuoja objektyviai, didesnę dėmesį skirdamas ne ūkio subjekto ketinimams, bet jo veiksmų padariniams. Konkurencijos taryba taip pat laikosi nuomonės, kad sprendžiant dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi neturi būti atsižvelgiama į subjektyvius ūkio subjekto ketinimus.⁹⁰ Taigi Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio nuostatos bei aiškinimo ir taikymo praktika iš esmės yra identiškos EB Sutarties 82 nuostatomis. Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio nuostatų aiškinimo ir taikymo praktika bus detalčiau nagrinėjama kitame skyriuje.

---

⁸⁹ Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2005 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 2S-16 „Dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijų Steigimo Sutarties 82 straipsniui“.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2002 m. vasario 21 d. nutarimas Nr. 2/b „Dėl AB „Lietuvos telekomas“ veiksmų atitikimo Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 2 punkto reikalavimus“.

2 Skyrius

Lietuvos Konkurencijos tarybos ir teismų praktika taikant Konkurencijos įstatymo 9 straipsnį ir EB Sutarties 82 straipsnį

Lietuvos Konkurencijos taryba priėmė daug sprendimų dėl ūkio subjektų piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi ir Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio pažeidimo. AB „Mažeikių nafta“ byloje Konkurencijos taryba be Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio taip pat taikė ir EB Sutarties 82 straipsnio nuostatas.⁹¹ Šio skyriaus tikslas yra apžvelgti svarbiausias piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylas Lietuvoje: Konkurencijos tarybos sprendimai bylose dėl *Dėl AB „Lietuvos Telekomas“*, *dėl AB „Akmenės Cementas“ ir UAB „Cemeka“*, *dėl „Klaipėdos jūrų krovinių kompanijos“*, *dėl AB „Stumbras“*, ypatingą dėmesį skiriant Konkurencijos tarybos nutarimui dėl AB „Mažeikių nafta“, kuriame pirmą kartą Lietuvoje buvo taikomos EB Sutarties nuostatos, reglamentuojančios piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi. Šiame skyriuje taip pat, nagrinėjant Konkurencijos tarybos ir administracinių teismų jurisprudenciją, kurioje buvo remiamasi Bendrijos teismų praktika, analizuojama Bendrijos konkurencijos teisės įtaka Lietuvos Konkurencijos tarybai ir teismams, nagrinėjant bylas dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi.

Kaip jau buvo minėta ypatingą vietą tarp visų Konkurencijos tarybos nagrinėtų bylų užima Konkurencijos tarybos sprendimas dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų. Konkurencijos taryba AB „Mažeikių nafta“ veiksams taikydama EB Sutarties 82 straipsnio c punktą ir Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 3 punktą nustatė, kad „Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 3 punktas draudžia diskriminuoti ūkio subjektus nustatant nevienodas (diskriminacines) sąlygas panašaus pobūdžio sutartyse, EB steigimo sutarties 82 straipsnio c punktas - lygiaverčiuose sandoriuose. Spręsdama, ar sutartys sudaromos su AB „Mažeikių Nafta“ klientais buvo panašaus pobūdžio, Konkurencijos taryba nustatė, kad reikia įvertinti prekės, dėl kurios sudaroma sutartis, rūšį, sudėtį, kokybę, įvairovę, pristatymo trukmę, rinkodaros, transportavimo kaštus ir bet kokius kitus svarbius veiksnius. Konkurencijos taryba pasirėmė Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika, kuris byloje AB „Mažeikių nafta“ v. Konkurencijos taryba yra pasisakęs, kad sprendžiant, ar sutartys yra panašaus pobūdžio, reikia išsiaiškinti sutarčių turinį pagal sutarties rūšį, objektą, prekybos veiklos rūšį.⁹²

⁹¹ Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2005 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 2S-16 „Dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijų Steigimo Sutarties 82 straipsniui“.

⁹² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. liepos 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A4-562-03 AB „Mažeikių nafta“ v. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.

Tai, kad Lietuvos, Latvijos ir Estijos pirkėjams buvo nustatytos skirtingos kainos, Konkurencijos taryba vertino kaip geografinę kainų diskriminaciją, t.y. skirtingų kainų taikymą toms pačioms prekėms ir paslaugoms skirtingose geografinėse teritorijose. AB „Mažeikių nafta“ ėmėsi ir priemonių užkertančių kelią paralelinei prekybai, kuri, priešingu atveju, galėjo sušvelninti teritorinės diskriminacijos daromą žalą. Metinių įsipareigojimų nupirkti beveik visą pirkėjui reikalingą kiekį nustatymas bei jų siejamas su konkrečia valstybe nare, prekės pardavimo teritorijos fiksavimas, sankcijos bei kompensacijos, užtikrinančios pasirašytų sutarčių vykdymą, - priemonės, kurių ėmėsi dominuojantis ūkio subjektas, pažeidė Konkurencijos įstatymo 9 straipsnį, o kartu ir EB steigimo sutarties 82 straipsnį. Konkurencijos taryba pasirinko bylomis dėl geografinės kainų diskriminacijos: United Brands ir Tetra Pak II, kuriose buvo pritaikytas 82 straipsnio c punktas, nustatyta, kad dominuojančios įmonės veiksmai - priemonių užkirsti kelią paralelinei prekybai taikymas taip pat yra vertintinas kaip piktnaudžiavimas. Tai apriboja pirkėjų galimybę rinktis tiekėją ir sudaro kliūtis ateiti į rinką kitiems gamintojams.

Konkurencijos taryba nustatė, kad minimalaus kiekio įsipareigojimo nustatymas, kuomet kiekvienam pirkėjui buvo nustatytas individualus minimalus pirkimo kiekis, siekiant jį kaip galima priartinti prie konkretaus pirkėjo viso planuojamo metinio poreikio naftos produktams, negali būti pateisinamas siekiu planuoti tiekimo sutartis. Toks kainos nustatymo mechanizmas negali būti lyginamas ir su kiekio nuolaidomis, kurios yra objektyvios, jeigu atspindi tiekėjo sutaupytus kaštus parduodant didesnę kiekį ir turi būti vienodai prieinamos visiems pirkėjams.⁹³

AB „Mažeikių nafta“ taikoma kainodara nuo planinių nuolaidų skyrėsi tuo, kad už pirkėjo prisiimtą įsipareigojimą nupirkti didesnę kiekį buvo nustatyta ir taikoma mažesnė kaina viso sutarties galiojimo laikotarpiu, o už įsipareigojimo nupirkti minimalų metinį kiekį nevykdymą sutartyse nustatytos atitinkamo dydžio kompensacijos, kurios vertė pirkėją laikyti sutarties pradžioje prisiimto įsipareigojimo. Tuo tarpu planinės nuolaidos paprastai suteikiamos pasibaigus sutartiniam laikotarpiui, jei nuperkamas nustatytas kiekis. Tačiau kiekvienam pirkėjui nustatant kainą, priklausomai nuo jo įsipareigoto minimalaus metinio kiekio, kai mažesnė kaina yra nustatoma už didesnę minimalų kiekį ir atvirkščiai, taip pat kaip ir planinių (ar ištikimybės) nuolaidų atveju, pirkėjams yra suteikiama nepagrįsta finansinė nauda už jų ištikimybę tiekėjui ir atsisakymą pirkti iš kitų tiekėjų, t.y. nekonkuravimą.

---

⁹³ Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2005 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 2S-16 „Dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijų Steigimo Sutarties 82 straipsniui“.

Įvertinus pakankamai ilgą sutarčių taikymo laikotarpį (1 metai), pirkėjų minimalaus kiekio įsipareigojimus, kurie sudarė reikšmingą dalį jų viso poreikio (2002, 2003 ir 2004 metais), AB „Mažeikių nafta“ rinkos galią Lietuvos teritorijoje, artimą monopolinei, taip pat didelę galią Latvijoje ir Estijoje, Konkurencijos taryba nustatė, kad AB „Mažeikių nafta“ veiksmais, nustatant kainas tiesiogiai priklausančias nuo pirkėjo metinio įsipareigojimo nupirkti tam tikrą kiekį naftos produktų, nustatant kiekvienam pirkėjui individualų minimalų artimą jo planuojamam metiniam poreikiui kiekio įsipareigojimą, už kurio neįvykdymą mokama nustatyto dydžio kompensacija ir/ar bauda už sutarties nutraukimą anksčiau, negu įvykdytas minimalaus kiekio įsipareigojimas, buvo siekiama „prišti“ pirkėjus prie AB „Mažeikių nafta“, neleisti jiems laisvai elgtis rinkoje, atsižvelgiant į naftos produktų kainų pokyčius ar kitus veiksnius, o kitus gamintojus pasirinkti tik tais atvejais, kai AB „Mažeikių nafta“ negalėjo aprūpinti jų naftos produktais, ir tuo praktiškai buvo „uždarytos“ Lietuvos, Latvijos, Estijos benzino ir Lietuvos dyzelino rinkos nuo kitų gamintojų ir taip itin apribota konkurencija.⁹⁴

Konkurencijos taryba pasirėmė EB teismų praktika, kad dominuojančią padėtį užimančios įmonės mokami didesni komisiniai būtų piktnaudžiavimas tik tuo atveju, jei kontrahentas būtų verčiamas *de jure* ar *de facto* bendradarbiauti tik ar daugiausia su šia įmone arba jei būtų ribojama kontrahento galimybė laisvai pasirinkti įmonę, su kuria jis norėtų bendradarbiauti.⁹⁵ Remdamasi visas įrodymais Konkurencijos taryba nusprendė, kad AB „Mažeikių nafta“ nustatydamas kainas tiesiogiai priklausančias nuo pirkėjo metinio įsipareigojimo nupirkti tam tikrą kiekį naftos produktų, nustatant kiekvienam pirkėjui individualų minimalų bei artimą jo planuojamam metiniam poreikiui kiekio įsipareigojimą Bendradarbiavimo susitarimuose, pirkimo-pardavimo sutartyse, pažeidė Konkurencijos įstatymo 9 straipsnį.

Kita svarbi byla buvo susijusi su dominuojančio ūkio subjekto AB „Lietuvos telekomas“ veiksmais, nesuteikiant teisės kitiems subjektams-konkurentams teikti internetinės telefonijos paslaugų. Konkurencijos taryba nustatė, kad Konkurencijos įstatymo 9 straipsnis būtų netaikomas tais atvejais, jeigu AB „Lietuvos telekomas“ teiktų balso telefonijos paslaugą, kaip ją apibrėžia Telekomunikacijų įstatymas, ir nesuteiktų teisės kitiems ūkio subjektams jos teikti. Jeigu paslauga nėra ir negali būti apibrėžiama kaip balso telefonija ir AB „Lietuvos telekomas“ kliudo kitiems ūkio subjektams ją teikti, taikomas Konkurencijos įstatymo 9 straipsnis. Kadangi Konkurencijos taryba nustatė, kad balso telefonija neapima internetinės telefonijos, o AB „Lietuvos telekomas“ suteiktų

⁹⁴ Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2005 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 2S-16 „Dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijų Steigimo Sutarties 82 straipsniui“.

⁹⁵ EBT byla Nr. 85/76, *Hoffman-La Roche v. Commission*, ECR, p. 461, 64 punktas.

išimtinių teisių negalima aiškinti plečiamai, nes tai reikštų kitų ūkio subjektų ūkinės veiklos laisvės ribojimą, o tai prieštarautų Konstitucijoje įtvirtintiems ūkinės veiklos laisvės, sąžiningos konkurencijos laisvės principams. Todėl buvo pripažinta, kad AB „Lietuvos telekomas“ sprendimu nustatydamas draudimą ūkio subjektams teikti internetinės telefonijos paslaugas pažeidė Konkurencijos įstatymo 9 straipsnį.⁹⁶

Be aukščiau analizuoto Konkurencijos tarybos sprendimo dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų, kainų diskriminacija buvo nagrinėjama ir kitose bylose: Byloje dėl UAB „Cemeka“ elgesio rinkoje nustatyta, kad UAB „Cemeka“ tapačiose cemento pirkimo-pardavimo sutartyse taikė diskriminacines kainas ir kitas pirkimo-pardavimo sąlygas savo nuolatiniams klientams stambioms įmonėms UAB „Stimeksa“, AB „Kauno tiekimas“, AB „Morena“ ir kitoms. Pirkdamos cementą įmonės neturėjo informacijos, kokiomis sąlygomis jos gali gauti nuolaidas ir kitas palankesnes pirkimo-pardavimo sąlygas, jos taip pat nežinojo, kad kitos įmonės gauna dideles nuolaidas ir dėl kokių priežasčių jos jas gauna, nes dominuojantis ūkio subjektas pirkimo-pardavimo sąlygas aptardavo atskirai su kiekvienu pirkėju, o viešos nuolaidų sistemos nebuvo. UAB „Cemeka“ kainų politika nebuvo skaidri, ir kadangi cemento pirkėjų alternatyva (prekės pasiūla atitinkamoje rinkoje) yra ribota, nagrinėjamas ūkio subjektas, turėdamas jėgą rinkoje, piktnaudžiavo savo turima rinkoje galia. Pažymėtina ir tai, kad palankesnes pirkimo-pardavimo sąlygas ir mažesnes kainas UAB „Cemeka“ taikė AB „Markučiai“ ir AB „Vilijampolės gelžbetonis“, tai yra įmonėms, kuriose turėjo nemažą kiekį akcijų ir, didėjant šių įmonių rinkos dalims, galėjo gauti iš to ekonominę naudą.⁹⁷ Konkurencijos taryba nustatė, kad įmonė, kuri užima dominuojančią padėtį, teikdama esminius išteklius kitiems ūkio subjektams pati juos naudoja, ir kuri atsisako suteikti priėjimą kitoms įmonėms prie šių išteklių be objektyvių priežasčių ar leidžia priėjimą kitoms įmonėms skirtingomis sąlygomis, pažeidžia Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 3 punktą. Pažymėtina, kad konkurencijos teisė nustato prievolę dominuojančiam ūkio subjektui ne tik tiekti esminius išteklius, bet tiekti juos nediskriminacinėmis sąlygomis.⁹⁸

Ši byla taip pat yra svarbi tuo, kad ją nagrinėdama Konkurencijos taryba atsižvelgė į Europos Teisingumo Teismo nuostatą dėl esminių išteklių principo. Teismas Commercial Solvents byloje konstatavo, kad jeigu įmonė, dominuojanti žaliavų tiekimo rinkoje ir naudojanti tas žaliavas savo produkcijos gamybai, atsisako tiekti pirkėjams tas žaliavas, kurie taip pat naudoja jas gamyboje, tai jos

⁹⁶ Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2002 m. vasario 21 d. nutarimas Nr. 1/b „Dėl AB „Lietuvos Telekomas“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 2 punkto reikalavimus“.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2002 m. sausio 24 d. nutarimas Nr. 1/b „Dėl AB „Akmenės Cementas“ ir UAB „Cemeka“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsnių nuostatą“.

⁹⁸ Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2002 m. sausio 24 d. nutarimas Nr. 1/b „Dėl AB „Akmenės Cementas“ ir UAB „Cemeka“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsnių nuostatą“.

veiksmai vertintini kaip piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi pažeidžiant EB sutarties 82 straipsnį. Commercial Solvents byloje taip pat buvo konstatuota, kad dominuojanti įmonė, kuri valdo ir naudoja esminius išteklius, be priėjimo prie kurių konkurentai negali teikti prekių ar paslaugų savo vartotojams, ir kuri atsisako tiekti konkurentams priėjimą prie šių išteklių ar leidžia prieiti jiems mažiau palankiomis sąlygomis negu sau, varžo konkurenciją ir pažeidžia EB Sutarties 82 straipsnį.⁹⁹

Su byla dėl UAB „cemeka“ veiksmų yra susijęs Konkurencijos tarybos sprendimas KLASCO byloje¹⁰⁰. Šioje byloje Konkurencijos taryba pirmą kartą taikė EB konkurencijos teisėje pripažintą „esminių išteklių“ doktriną. Konkurencijos taryba nustatė, kad KLASCO, turėjusi dominuojančią padėtį, atsisakė išduoti nuolatinius metinius leidimus įvažiavimui į Uosto teritoriją laivus aptarnaujančioms įmonėms ir pradėjo taikyti vienkartinį leidimų išdavimo sistemą, pagal kurią mokami vienkartiniai leidimai įvažiuoti į bendrovės teritoriją buvo išduodami konkretaus laivo aptarnavimui tik pagal to laivo kapitono ar jo įgalioto asmens prašymą. Kadangi į Uostą atplaukiantys laivai švartuodavosi prie Uosto krantinių, galimybę ‘prieiti’ prie krantinių Konkurencijos taryba laikė būtina sąlyga laivus aptarnaujančioms įmonėms, kurios tiekėdavo laivams maisto produktus, laivų atsargines dalis bei įrangą ir kitas prekes bei paslaugas, vykdyti savo veiklą. Konkurencijos taryba pripažino KLASCO pažeidė Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 3 punktą, nes KLASCO diskriminavo konkurentus savo dukterinės įmonės atžvilgiu.

Apibendrinant aukščiau paminėtas bylas, galima daryti išvadą, kad įmonių piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylos Lietuvoje yra pakankamai dažnos. Dažniausiai Konkurencijos taryba nustato Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 3 punkto pažeidimą: panašaus pobūdžio sutartyse nevienodų (diskriminacinių) sąlygų taikymą atskiriems ūkio subjektams, tuo sudarant jiems skirtingas konkurencijos sąlygas, t.y. „antro laipsnio“ diskriminaciją, kai diskriminuoja subjektai, nesantys dominuojančios įmonės konkurentais. Tačiau kaip galima pastebėti iš bylų, dažniausiai buvo padaromi „pirmo laipsnio“ diskriminavimai (pvz., KLASCO byloje buvo diskriminuojami konkurentai „pasrovinėje rinkoje“ KLASCO dukterinės įmonės atžvilgiu), todėl Konkurencijos taryba nepagrįstai netaiko prekybos, gamybos ar techninės pažangos ribojimo darant žalą vartotojams testo.

---

⁹⁹ EBTT byla Nr. 6/73 ir 7/73, *Instituto Chemioterapico Italiano Spa and Commercial Solvents Corp. v. Commission*, ECR, p. 223, 25 punktas.

¹⁰⁰ 2002 m. balandžio 11 d. Konkurencijos Tarybos nutarimas Nr. 5/b Dėl AB “Klaipėdos jūrų krovinių kompanija” veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 str. 3 p. reikalavimams.

IŠVADOS

EB Sutarties 82 straipsnis numato, kad yra draudžiamas dominuojančio ūkio subjekto elgesys, kuris varžo kitų ūkio subjektų galimybes veikti rinkoje arba pažeidžia vartotojų interesus. Labai svarbu atriboti piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi nuo dominuojančio ūkio subjekto veiksmų, kurie nekelia pavojaus konkurencijai. „Išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimas yra dažniausiai aptinkamas ir pats sudėtingiausias. Europos Bendrijos Teismai apibudindami „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimo sąvoką vartoja abstrakčius ir pakankamai neaiškius terminus: „elgesys neprieštaraujantis normaliai konkurencijai“, „speciali atsakomybė“, „konkurencija iš esmės“. Komisija 2005 metais išleistame „Dokumente diskusijoms“ dėl „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimų siūlo vartoti šią „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimo sąvoką: kenkimas konkurencijai kaip priemonei užtikrinti vartotojų gerovę ir efektyvų resursų paskirstymą. Teisės doktrinoje vyrauja nuomonė, kad „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimo sąvoka yra įtvirtinta EB Sutarties 82 straipsnio 2 dalies b punkte: gamybos, rinkų arba techninės raidos ribojimas, pažeidžiant vartotojų interesus. Šis apibrėžimas atitinka teisinio tikrumo ir aiškumo reikalavimus, yra paremtas Sutarties tekstu. Remiantis šia „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimo sąvoka, piktnaudžiavimas yra tada, kai yra apribojama dominuojančios įmonės arba jos konkurentų gaminama produkcija ir šis produkcijos apribojimas pakenkia vartotojams.

Kadangi konkurencijos teisės pagrindinis tikslas yra apsaugoti vartotojų interesus, o ne neefektyviai veikiančius konkurentus, todėl ypatingas dėmesys turi būti skiriamas dominuojančio ūkio subjekto poveikiui rinkai. Šiuo atveju reikėtų sekti EB Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo pavyzdžiu ir analizuoti kokią naudą ar žalą vartotojams atneša dominuojančio ūkio subjekto elgesys. Tiek „išstūmimo iš rinkos“, tiek „išnaudotojiškuose“ ar diskriminaciniuose piktnaudžiavimuose turi būti atsižvelgiama į tai, kokią įtaką dominuojančio ūkio subjekto veiksmai turi vartotojams. Pagrindinis „išstūmimo iš rinkos“ elgesio bruožas yra tai, kad toks elgesys padaro konkurento produktus mažiau patrauklius ir mažiau prieinamus. Tokiu būdu galima būtų nesunkiai teisėtą, konkurencijai nekenkiantį dominuojančio ūkio subjekto elgesį atskirti nuo neteisėtų veiksmų.

Europos Bendrijos Teismai ne kartą savo sprendimuose minėjo, kad EB 82 straipsnyje yra pateiktas pavyzdinis piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdų sąrašas. Tačiau, nors yra daugybė būdų, kaip dominuojantis ūkio subjektas gali piktnaudžiauti savo padėtimi, EB 82 straipsnio 2 dalis apima visus galimus piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdus. Priešingu atveju, dominuojanti įmonė nežinotų, kuris jos elgesys yra prieštaraujantis EB konkurencijos teisei, o kuris ne.

Dominuojanti įmonė taip pat neturėtų būti baudžiama už elgesį, kuris nors formaliai galėtų būti laikomas piktnaudžiavimu, bet yra objektyviai pateisinamas ar atneša vartotojams didelę naudą.

Dažniausiai pasitaikantys piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdai yra: „grobuoniškos kainos“, diskriminacija kainomis, „spaudimas kainomis“, susaistymas sąlygomis, nuolaidos ir atsisakymas prekiauti. Grobuoniškos kainos reiškia mažas, paprastai patirtų sąnaudų nedengiančias kainas, taikomas dominuojančio ūkio subjekto su tikslu išstumti iš rinkos konkurentus, o vėliau, padidinus kainas, kompensuoti patirtus nuostolius. Paprastai, Komisija ir Teismai sprenddami dėl grobuoniškų kainų rėmėsi, ar dominuojančio ūkio subjekto produkcijos kaina nėra didesnė nei tai produkcijai pagaminti patirtos vidutinės bendrosios ir vidutinės kintamosios sąnaudos. Naujausiuose sprendimuose ir Komisijos 2005 „Dokumente diskusijoms“ siūloma vartoti „vidutinių išvengiamųjų sąnaudų“ ir „ilgo laikotarpio vidutinių padidėjimo sąnaudų“ testus, kurie gali padėti tiksliau nustatyti dominuojančio ūkio subjekto piktnaudžiaujantį elgesį. Teisės doktrinoje siūloma, kad kainos neviršijančios vidutinių bendrųjų sąnaudų visada turėtų būti laikomos teisėtomis, nes priešingu atveju būtų padaroma žala konkurencijai kainomis, o tai pažeistų vartotojų interesus.

Kalbant apie diskriminaciją kainomis reikia išskirti „pirmo laipsnio diskriminaciją“, kai dominuojantis ūkio subjektas diskriminuoja savo konkurentus ir „antro laipsnio diskriminaciją“, kai dominuojantis ūkio subjektas diskriminuoja klientus, kurie nėra jo konkurentai. Nepaisant skirtingos Bendrijos teismų praktikos, EB Sutarties 82 straipsnio 2 dalies c punktas dėl diskriminacijos turėtų būti taikomas tik „antro laipsnio diskriminacijos“ atžvilgiu. „Pirmo laipsnio diskriminacijai“ turi būti taikomas EB Sutarties 82 straipsnio 2 dalies b punktas, draudžiantis elgesį, kuriuo konkurentai išstumiami iš rinkos.

Susaistymas sąlygomis, nurodytas EB Sutarties 82 straipsnyje nėra per se piktnaudžiavimas. Daugiausiai problemų kyla sprendžiant dėl technologinio piktnaudžiavimo, kurio pasėkmes konkurencijai dažnai būna labai sudėtinga įvertinti, todėl draudimai susaistyti produktus turi būti taikomi labai atsargiai. Sprendžiant dėl susaistymo reikia nustatyti tyling ir tied rinkas bei vienoje iš šių rinkų dominuojantį ūkio subjektą, atsižvelgti į susaistymo padarinius konkurencijai. Komisija savo sprendime dėl Microsoft sprendama dėl Windows media player integravimo į Windows operacinę sistemą, pirmą kartą taip detaliai įvertino susaistymo pasėkmes ekonomikai, tačiau jos vykdoma pasėkmių analizė dar neatitinka „protingumo taisyklės“ reikalavimų.

Nuolaidos paprastai yra skatinantis konkurenciją veiksnys, todėl reikėtų vengti nuostatų, kad tam tikros nuolaidos yra per se nelegalios. Sprendžiant ar dominuojančio ūkio subjektas „neištumia konkurentų iš rinkos“ reikia remtis poveikiu ekonomikai paremtu požiūriu. Tai pat būtina pasverti

visas iš to elgesio esančias ir galinčias kilti pasekmes. Turi būti aiškiai nustatytos sąlygos, kada nuolaidos yra teisėtos: kai nuolaidos taikomos ne ilgiau nei tris mėnesius ir ne didesniai kaip 50 proc. kliento poreikiui. Tam tikroms nuolaidų rūšims, kurios kelia konkurentų „išstūmimo iš rinkos“ pavojų tam tikrose srityse, turėtų būti reglamentų, direktyvų pagalba nustatoma neteisėtumo prezumpcija.

Nuo 2004 m. gegužės 1 d. Lietuvos Respublikos teritorijoje pradėta taikyti Europos Bendrijos Sutartis, o būtent jos 82 straipsnis bei Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų Sutarties 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo, kurio 3 straipsnis nustato pareigą valstybių narių konkurencijos institucijoms, kurios taikydamos „nacionalinius konkurencijos įstatymus bet kuriam EB Sutarties 82 straipsniu draudžiamam piktnaudžiavimui, taiko ir Sutarties 82 straipsnio nuostatas. Lietuvoje piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi reguliuojančiame Konkurencijos įstatymo 9 straipsnyje nustatytos sąlygos yra tapačios EB Sutarties 82 straipsniui. Svarbiausios bylos kurias nagrinėjo Konkurencijos taryba ir teismai yra AB „Mažeikių nafta“ v. Konkurencijos taryba, *Stumbras v. Konkurencijos taryba* ir AB „Lietuvos telekomas“ v. Konkurencijos taryba.

Lietuvos konkurencijos taryba taikė EB Sutarties 82 straipsnį tik vienoje byloje prieš AB „Mažeikių nafta“. Šioje byloje AB „Mažeikių nafta“ buvo nubausta už tai, kad taikydama nuolaidas, artimas planinėms siekė išstumti konkurentus iš rinkos ir už diskriminavimą prekybos partnerių, kurie nebuvo konkurentai. Buvo pripažinta, kad AB „Mažeikių nafta“ veiksmai pažeidė tiek Lietuvos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnį, tiek EB Sutarties 82 straipsnį. Kitoje byloje AB „Lietuvos Telekomas“ prieš konkurencijos tarybą AB „Lietuvos Telekomas“ atsisakė suteikti esminius išteklius savo konkurentams interneto telefonijos rinkoje. Reikia pažymėti, kad Konkurencijos taryba neatlieka pakankamai detalaus dominuojančio ūkio subjekto elgesio poveikio ekonomikai, daugiau akcentuodama formalų tam tikrų piktnaudžiavimo formų nustatymą. Atkreiptinas dėmesys, kad Konkurencijos taryba dažnai savo sprendimuose netinkamai taiko diskriminacijos draudimą, nors yra diskriminuojami konkurentai, o tai pagal EB konkurencijos teisę turėtų būti laikoma „išstūmimu iš rinkos“, o ne pirkėjų diskriminacija.

SANTRAUKA

Šis magistrinis darbas yra skirtas itin aktualiai EB konkurencijos teisės sričiai: piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdų pagal EB Sutarties 82 straipsnį naujų aspektų analizei. Pagrindinis dėmesys skiriamas „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimams, kurie yra patys sudėtingiausi ir dažniausiai pasitaikantys. Darbe taip pat apžvelgiami reikšmingiausi Lietuvos konkurencijos tarybos ir teismų sprendimai taikant piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi. Trumpai apžvelgus priežastis, lėmusias temos pasirinkimą, temos aktualumą bei originalumą, pagrindinėje darbo dalyje yra analizuojama „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimas bei pagrindiniai piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdai.

Pirmojoje darbo dalyje yra analizuojamas „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimas pagal EB Sutarties 82 straipsnį. Komisija ir Europos Teisingumo Teismas yra pateikę ne vieną „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimo sampratą, tačiau jos yra pakankamai neapibrėžtos ir stokoja teisinio tikrumo. Tiksliausia „išstūmimo iš rinkos“ piktnaudžiavimo samprata yra nurodyta EB Sutarties 82 straipsnio b punkte: „gamybos ribojimas pažeidžiant vartotojų interesus“. Ši samprata padeda atskirti teisėtą konkurenciją nuo konkurencijai prieštaraujančių veiksmų.

Antroje dalyje yra nagrinėjami piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdai: grobuoniškos kainos, diskriminacija kainomis, atsisakymas prekiauti, susaistymas sąlygomis, nuolaidos ir kiti. Pirmiausiai yra apžvelgiama kaip kiekvienas piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdas yra taikomas Komisijos ir Bendrijos teismų praktikoje. Tada analizuojami ekonominiu požiūriu paremti pasiūlymai dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi būdų taikymo, pateikti Komisijos „Dokumente diskusijoms“ bei konkurencijos teisės doktrinos atstovų darbuose.

Trečioje dalyje yra analizuojama Lietuvos Konkurencijos tarybos ir teismų praktika taikant piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi. Ypač akcentuojamas Konkurencijos tarybos sprendimas AB „Mažeikių nafta“ byloje, kuriame Konkurencijos taryba pirmą kartą taikė EB Sutarties 82 straipsnį.

SUMMARY

The thesis is devoted to the challenging object of discussions under EC Competition Law- the methods of abuse of dominant position under EC competition law: new challenges. The thesis concentrates mainly on exclusionary abuses which is the most frequent and important category of abuses. Parallel to the EC law both – the case-law of the Lithuanian Competition Council and relevant national regulation – are considered throughout the paper. After a brief statement of grounds of choosing this topic, its actuality and novelty in EC and Lithuanian competition law in the introduction, the main part of the paper gives analysis of the concept of an exclusionary abuse under Article 82 EC, also certain methods of abuse and their development is analysed.

The first chapter deals with the exclusionary abuse under Article 82 EC. The Commission and European Court of Justice has provided some examples of the concept of an exclusionary abuse, however these concepts are vague and lacks legal certainty. The most precise concept of an exclusionary abuse is stipulated in the Article 82 (b) EC Treaty: limiting production to the prejudice of consumers. It offers a comprehensive test of all exclusionary abuses, distinguishing between legitimate competition and unlawful conduct.

The second chapter concentrates on certain methods of abuse: predatory pricing, price discrimination, refusal to supply, rebates and tying. First, the general practice of Commission and the Court applying each method of abuse is analysed. Then is analysed the newest economics based proposals of Commission in its discussion paper and various legal authors towards the application of each of these methods of abuse.

In the third chapter the case-law of the Lithuanian Competition Council and courts concerning methods of abuse of dominant position is analysed. The special attention is paid to the decision of Lithuania Competition Council in the *Mažeikiu Nafta* case where the Lithuanian Competition Council invoked the Article 82 EC Treaty.

LITERATŪROS SĄRAŠAS:

TEISĖS AKTAI:

1. Europos ekonominės bendrijos steigimo sutartis, suvestinė redakcija, OJ, 2002, C 325
2. Europos sutarties, steigianti asociaciją tarp Europos Bendrijų bei jų šalių narių, iš vienos pusės, ir Lietuvos Respublikos, iš kitos pusės // Valstybės žinios. 1998. Nr. 11-266.
3. Konkurencijos įstatymas // Valstybės žinios. 1999, Nr. 30-856.
4. Discussion paper on the application of article 82 of the treaty to exclusionary abuses
Brussels, December, 2005. Prieiga per internetą:
http://ec.europa.eu/comm/competition/antitrust/others/article_82_review.html

TEISMŲ IR NETEISMINIŲ INSTITUCIJŲ PRAKTIKA:

1. EBTT byla Nr. 27/76, *United Brands v. Commission*, ECR, p. 207.
2. EBTT byla Nr. 6/73, *Commercial Solvents v. Commission*, ECR, p.223
5. EBTT byla Nr. 85/76, *Hoffman-La Roche v. Commission*, ECR, p. 461.
6. EBTT byla Nr. 238/87, *Volvo AB v. Erik Veng Ltd*, ECR, p. 6211.
7. PIT byla Nr. T-83/91, *Tetra Pak v. Commission*, ECR, p. II-755.
8. EBTT byla Nr. 6/72, *Europemballage ir Continental Can v. Commission*, ECR, p. 215.
9. EBTT byla Nr. 322/81, *Michelin NV v. Commission*, ECR, p. 3461.
10. PIT byla Nr. T-65/89, *BPB Industries and British Gypsum v. Commission*, ECR, p. II-389.
11. PIT byla Nr. T-219/99, *British Airways v. Commission*, ECR, p. II-5917.
12. EBTT byla Nr. 7/97, *Oscar Bronner v. Mediaprint*, ECR, p. I-7791.
13. EBTT byla Nr. 247/86, *Société Alsacienne et Lorraine de Télécommunications et d'Electronique (Alsatel) v. SA*, ECR, p. 5987.
14. EBTT byla Nr. 322/81, *NV Nederlandsche Banden Industrie Michelin v. Commission*, ECR, p. 3461.
15. EBTT byla Nr. 62/86, *AKZO Chemie BV v. Commission*, ECR, p. I-3359.
16. PIT byla Nr. T-228/97, *Irish Sugar v. Commission*, ECR, p. II-2969.

17. EBTT byla Nr. 163/99, *Portugal v. Commission*, ECR, p. I-2613.
18. EBTT byla Nr. 395/96, 396/96, *Compagnie Maritime Belge Transports SA, Compagnie Maritime Belge SA and Dafra-Lines A/S v. Commission*, ECR, p. I-1365.
19. PIT byla Nr. T-24/93, T-26/93, T-28/93 *Compagnie maritime belge transports and Others v. Commission*, ECR, p. II-1201.
20. EBTT byla Nr. 82/01, *Aéroports de Paris v. Commission*, ECR, p. I-9297.
21. PIT byla Nr. T-229/94, *Deutsche Bahn AG v. Commission*, ECR, p. II-1689.
22. PIT byla Nr. T-201/04, *Microsoft v. Commission*, sprendimas dar nepriimtas.
23. EBTT byla Nr. 53/92, *Hilti AG v. Commission*, ECR, p. I-667.
24. PIT byla Nr. 128/98, *Aéroports de Paris v. Commission*, ECR, p. II-3929.
25. EBTT byla Nr. 26/75, *General Motor Continental N.V. v. Commission*, ECR, p. 1379.
26. PIT byla Nr. T-193/02, *Laurent Piau v. Commission*, sprendimas dar nėra įsiteisėjęs.
27. EBTT byla Nr. 6/72, *Europemballage ir Continental Can v. Commission*, ECR, p. 215.
28. EBTT byla Nr. 77/77, *Benzine en Petroleum Handelsmaatschappij BV and others v. Commission*, ECR, p. 1513.
29. EBTT byla Nr. 418/01, *IMS Health GmbH & Co. OHG v. NDC Health*, ECR, p. I-5039.
30. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2002 m. gegužės 30 d. nutarimas Nr. 6/b „Dėl Sp AB „Stumbras“ veiksmų, suteikiant nuolaidas bei atsiskaitant už marketingo (reklamos) paslaugas, atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio nuostatas“.
31. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2002 m. vasario 21 d. nutarimas Nr. 2/b „Dėl AB „Lietuvos telekomas“ veiksmų atitikimo Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 2 punkto reikalavimus“.
32. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2002 m. sausio 24 d. nutarimas Nr. 1/b „Dėl AB „Akmenės Cementas“ ir UAB „Cemeka“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsnių nuostatas“.
33. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2006 m. spalio 5 d. nutarimas Nr. 2S-12 „Dėl AB Teo LT veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams“.
34. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2005 m. gruodžio 22 d. nutarimas Nr. 2S-16 „Dėl AB „Mažeikių nafta“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsniams ir Europos Bendrijų Steigimo Sutarties 82 straipsniui“.
35. Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2002 m. vasario 21 d. nutarimas Nr. 1/b „Dėl AB „Lietuvos Telekomas“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 2 punkto

reikalavimus“

36. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2003 m. liepos 11 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A4-562-03 AB „Mažeikių nafta“ v. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.

37. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2002 m. rugsėjo 13 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹¹-871-02 AB Klaipėdos jūrų krovinių kompanija v Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba.

38. EK 2004 m. kovo 24 d. sprendimas byloje Nr. COMP/C-3/37.792 – Microsoft.

39. EK 2003 m. liepos 16 d. sprendimas byloje Nr. COMP/38.233- Wanadoo Interactive.

40. EK 2001 m. kovo 20 d. sprendimas byloje Nr. COMP/35.141- Deutsche Post AG.

MOKSLINIAI STRAIPSNIAI:

1 . TEMPLE LANG, J.; O'DONOGHUE, R. The Concept of an Exclusionary abuse under Article 82 EC. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges [interaktyvus].* 2005 [žiūrėta 2006-03-14], p. 38-65. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>.

2. GOETEYN, G.; MAVROGHENIS, S. Predatory Pricing. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges [interaktyvus].* 2005 [žiūrėta 2006-03-26], p. 65-84. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>.

3. PADILLA, J; SLATER, D. Rebates as an Abuse of Dominance under Article 82 EC. *GCLC Research Papers on Article 82 EC. Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges [interaktyvus]* 2005 [žiūrėta 2006-03-15], p. 84-105. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>.

4. GERARD, D. Price Discrimination under Article 82(c) EC: Clearing up the Ambiguities. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges* [interaktyvus]. 2005 [žiūrėta 2006-03-22], p. 105-134. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>.

5. HUMPE, CH. and RITTER, C. Refusal to Deal. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges, [interaktyvus]*. 2005 [žiūrėta 2006-04-01], p. 134-166. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>.

6. AHLBRON, CH; BAILEY, D; CROSSLEY, H. An Antitrust Analysis of Tying: Position Paper. *GCLC Research Papers on Article 82 EC, Global Competition Law Center, College of Europe, Bruges* [interaktyvus]. 2005, [žiūrėta 2006-03-29] p. 166-214. Prieiga per internetą: <http://www.coleurop.be/content/gclc/documents/GCLC%20Research%20Papers%20on%20Article%2082%20EC.pdf>.

7. BUTKEVIČIUS, L. Lietuvos Konkurencijos teisės Europeizacija: priežastys, raida ir problemos. *Teisė*. 2006, t.61, p.19-31.

VADOVĖLIAI, ĮVAIRIOS KNYGOS:

1. JONES, A; SUFRIN, B. *EC Competition Law Text, Cases and Materials*. Second Edition. Oxford: University Press, 2001.
2. O'DONOGHUE, R; PADILLA, J.A. *The Law and Economics of Article 82 EC*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing, 2006.
3. FURSE, M. *Competition Law of the EC and UK*. Fifth Edition. Oxford: University Press, 2006.
4. FAULL, J.; NIKPAY, A. *The EC Law of Competition*. Oxford: University Press, 1999.